

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 34.

Onsdagen den 8 juli.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning i vad mån hos statens verk och myndigheter personer äro på ett stadigvarande sätt sysselsatta med städnings- och rengöringsarbete m. m.

*Ang. fast
anställning
åt personer,
sysselsatta med
städning m. m.
hos statens
verk.*

I en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion, nr 120, hade herrar *Lindhagen* och *Hage* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta undersöka, i vad mån hos statens verk och myndigheter personer vore på ett stadigvarande sätt sysselsatta med städnings- och rengöringsarbete, samt därefter överväga i vilka fall och under vilka förutsättningar dylika biträden borde tillerkännas fast anställning eller åtminstone vissa skäligen med fast anställning förbundna förmåner såsom rätt till sjukhjälp, semester eller pension.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Lindberg*, *Eriksson* i Grängesberg, *Jansson* i Falun och *Strid*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till den i ämnet väckta motionen.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Lindberg*, som yttrade: Herr talman! Jag tager mig friheten att yrka bifall till den vid detta betänkande fogade reservationen. Det kan kanske synas egendomligt att yrka bifall till en motion, som icke för mer än ett år sedan avslagits av riksdagen, men jag tror, att enligt de senaste erfarenheter och upplysningar, som jag har skaffat mig, så ligger nog saken på det sättet, att en fordran på undersökning av förhållandena

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 34. 1

Ang. fast
anställning
åt personer,
sysselsatta med
städning m. m.
hos statens
verk.
(Forts.)

bland det folk, som har denna sysselsättning till sitt levebröd, mycket väl kan vara motiverat. Det åberopas av utskottet ett yrkande från föregående tid, däri man säger, att dessa människor, som ha denna sysselsättning, ha den huvudsakligen såsom en bisyssla. Men, mina herrar, det är dock folk, som uteslutande lever på denna sysselsättning i statens verk och tjänst, och sådant kan man väl näppeligen kalla för en bisyssla. Det gäller här statens arbetsgivarskyldighet, och vi ha vid flera föregående tillfällen varit överens, att staten bör vara mönsterarbetsgivare i alla möjliga fall. Denna statens skyldighet gäller icke endast för den större löntagaren utan även och kanske i än högre grad för dem, som stå lägst på trappstegen ifråga om arbete inom statens verk. Jag tror, att en utredning är nödvändig, och jag tror att den kommer att blotta för oss förhållanden, som vi kanske icke skola kunna känna oss tillfredsställda med, och det är av denna anledning, som jag, herr talman, vill inskränka mig till att yrka bifall till reservationen.

Härpå anförde:

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Det är ju alldeles klart, att då denna motion kommer igen år efter år, läggas efter hand andra synpunkter på den, men det är särskilt två skäl, som tett sig ganska betydelsefulla för utskottet, då det här har ställt sig såsom det gjort för avslag. Det kan icke nekas till för det första, att de personer, som här åsyftas, ha dessa småtjänster såsom bisyssla, och då måste man säga, att, skall man slå in på den bogen att giva dessa särskild pension och statsanslag, så vet man icke, vart detta kommer att leda. För övrigt ha vi den allmänna folkpensioneringslagen, som riksdagen antog förra året, och därigenom komma dessa personer lika väl som andra medlemmar i samhället att tillgodoses på sin ålderdom.

När det gäller de här i motinen åberopade vagnsstäderskorna vid statens järnvägar är det känt, att för pensionering av den extra personalen vid statens järnvägar pågår utredning, och det kan icke gärna vara möjligt, att riksdagen fattar ståndpunkt i pensionsfrågan, förrän denna utredning ligger framme på riksdagens bord, och för övrigt mera talande skäl än i motionen frambringats kunna framläggas, så att riksdagen får taga hänsyn till dem.

Jag måste därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på motionen.

Herr Lindhagen: Jag gläder mig att i år finna mina partikamrater i statsutskottet på samma bog som motionärerna. Förra gången var statsutskottet enhälligt, vill jag minnas, i sitt avstyrkande. Men de skäl, som då anfördes av statsutskottet, har jag försökt bemöta, och det är förmodligen dessa skäl, som

föranlett en del ledamöter inom utskottet att medgiva, att en *utredning* behöves, vilket jag tycker skulle vara bra svårt för vem som helst, som vill behärta frågan, att kunna avstyra. Nu har utskottet begagnat det bekväma sättet, att det återoppat sina gamla skäl, men däremot inte upptagit till bemötande vad motionären i år däremot anför, utan inskränkt sig till att förklara, att det »icke finner dessa vara övertygande». Ja, det tror jag nog är försiktigast för utskottet att säga så, ty skulle det ha gett sig in på motionärens bemötande av vad utskottet anförde förra gången, skulle utskottet nog ha trasslat in sig högst betänkligt. Och för att undvika det skriver man på ett sådant sätt, som nu har skett.

Det är ganska underligt ändå, att när det gäller högre tjänstemän — och jag förundrar mig över, att det så är förhållandet även i den folkvalda kammaren — är man verkligen ganska flott i det här landet, och man ser till, att deras löner följa med deras sociala ställning och tidsförhållandena, och det möter från intet håll några egentliga svårigheter att förbättra dessa löner. Man är även tillmötesgående mot vaktmästarnas löneförmåner; ehuruval med mycket större tvekan och med mycket längre mellanrum vårdar man sig nödtorfteligen även om dem. Men de allra lägsta, ifrån vilka man till på köpet ej behöver frukta något, då de icke ha rösträtt vid riksdagsmannavalen, bli naturligtvis åsidosatta fullkomligt. De, som äro allra fattigast och som till på köpet är kvinnor, men som ändå äro oundgängligen nödvändiga för respektive verk och som dagligen måste finnas där och utan vilka verket ej kan fungera, har man inte den minsta tanke på och begagnar alla möjliga svepskal att slippa ifrån, detta t. o. m. i den folkvalda kammaren; då kan man tänka sig, hur det skall vara på andra håll. Förhållandet är emellertid det, att denna kammare i själva verket inte är i alla avseenden folkvald, utan man sitter här för att tillvarata sina egna intressen, och där man ej ser dem hotade, är man gärna med på att yrka avslag på alla möjliga punkter.

Här är det nu fråga om en sådan förtryckt folkklass, som inte alls har någon representant i kammaren och som har förfärligt svårt att få sina krav tillgodosedda.

Nu medger jag villigt, att det finnes en hel del andra människor i landet, som behöva hjälp lika väl som dessa städerskor, men det är naturligt, att man måste gå från den ena positionen till den andra. Staten har ju också börjat uppträda som mönsterarbetsgivare på visst sätt, för att man så småningom skall kunna komma in på det enskilda området. Men när det gäller sådana här personer, är det också slut med statens goda vilja, de ha ej tillräckligt mäktiga förespråkare, och därför falla deras krav till föga.

Hr Carl Persson sitter här bredvid; han var ju så stark motståndare till min framställning angående bland annat behovet av en undervisning i social etik. Jag begagnar tillfället att

Ang. fast anställning åt personer, sysselsatta med städning m. m. hos ståtens verk.

(Forts.)

Ang. fast
anställning
åt personer,
sysselsatta med
städning m. m.
hos statens
verk.
(Forts.)

med anledning härav påpeka vad den sociala etiken just i detta fall kräver av denna kammare och sålunda även av hr Carl Persson. Jag ser emellertid, att det är ogörligt i att få de synpunkterna att bli gällande i statsutskottet. Social etik är enligt min uppfattning känslan hos människan, att hon icke blott bör tillgodose sina egna intressen, utan att man, i all synnerhet som folkrepresentant, måste beakta deras intressen, som äro mest förtryckta och undertryckta. Detta är social etik, och i överensstämmelse härmed borde herr Carl Persson åtminstone gått med på en *utredning* i denna fråga.

»Men», sade den siste talaren, »det kan icke bestridas, att det här är fråga om tillfällig anställning.» Hur kan den siste talaren säga det? Man kommer ju inte någon vart med sådana argument, då motionären sagt, att det icke förhåller sig på det sättet, och man icke undersökt saken. I alla händelser är detta sålunda en sak, som den siste talaren alls icke känner till, och då borde han väl åtminstone kunna gå med på en undersökning, hur det förhåller sig med saken.

Dessa städerskor äro i allmänhet sysselsatta dagligen och vanligen ha de ingen annan sysselsättning än denna. Atskilliga ha kanske även något annat för sig, men så är förhållandet med en hel del ämbetsmän, som ha sina löner genom riksdagens mellankomst. Uteslutet är icke att i vissa fall anställningen kan vara verkligt tillfällig och detta får då utredning upprepa.

Nu kunna visserligen löneförmånerna bestämmas olika allt efter den tid, som var och en är sysselsatt, men det blir ju en senare fråga. Det är ju också efter den principen, som man reglerar ämbetsmännens löner.

Ja, det måste sålunda bli en utredning om denna sak, såvitt jag förstår, och jag får därför yrka bifall till reservanternas hemställan.

Nu var det också ett par andra skäl anförda i utskottets utlåtande, som åberopades av den siste talaren. Motionärerna ha fäst uppmärksamheten på, att dessa städerskebefattningar äro viktiga ur ämbetsverkens synpunkt, icke blott för att få rummen städade över huvud taget, utan även därför, att hälsan hos dem, som skola arbeta i ämbetsverken i hög grad är beroende av, hur det städas, och därför bör man också uppmuntra dessa städerskor att sköta sin tjänst ordentligt, och i detta hänseende ha motionärerna framhållit, hur olämpligt det är att använda entreprenadsystemet, så att en person får en rund summa av ämbetsverket, och han sedan skall kanske betala svältlöner åt andra personer, som han engagerar. Detta har utskottet beaktat och synes vilja ge motionärerna en liten uppmuntran, i det att det förklarar: »Med anledning av vad som anförts beträffande det vid städning i många ämbetsverk tillämpade entreprenadsystemet, vill utskottet hava uttalat, att utskottet förutsätter, det vederbörande ämbetsverk håller behöflig tillsyn däröver,

att de, som faktiskt utföra städnings- och renhållningsarbetet, härför erhålla den gottgörelse, som skäligen bör tillkomma dem.» Det är då bara skada i alla fall, att statsutskottet ej för egen del följt dessa principer, vilket jag vet är fallet, såvida man icke ändrat sig nu. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att under detta års första riksdag hade, när jag hörde efter saken, ett av riksdagens eget verk, riksgäldskontoret, avskaffat entreprenadsystemet för städning i riksdagens lokaler från och med den 1 januari 1914. Men när statsutskottet nu kom hit första gången i år, upphävde utskottet denna åtgärd för utskottets räkning och återinförde entreprenadsystemet, ett system, som det likväl här polemiserar emot. Huruvida utskottet sedan ändrat sig, känner jag icke till, men jag vet, att man inom riksgäldskontoret var ganska bekymrad över denna åtgärd från utskottets sida.

Vidare har det talats om, att motionärerna önskat utredning angående städerskorna vid statens järnvägar, och utskottet tycker, att när nu en utredning pågår i fråga om dem och man undersöker, huru åt denna personal skall kunna beredas särskilda förmåner, behöver man icke skriva om den saken. Detta är alldeles riktigt, men då utskottet tycker, att det är bra, att en utredning pågår i syfte att undersöka möjligheten att bereda dessa städerskor pension och ordinarie anställning, tycker jag, att utskottet borde ha kunnat gå med på en undersökning även beträffande andra städerskor, huruvida icke även de kunde beredas liknande förmåner. Men då får det ena skälet slå ihjäl det andra, för att man skall kunna komma till avslagsständpunkten. Detta betänkande innebär ännu ett typiskt utslag för bristen på social etik, herr Carl Persson, och jag skall därför be att få yrka bifall till reservanternas yrkande och avslag på det brutala statsutskottsutlåtandet.

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Lindhagen, i anledning varav nu uppsattes, justerades och avlogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Ang. fast
anställning
åt personer
sysselsatta med
städning m. m.
hos statens
verk.
(Forts.)*

Ang. fast
anställning
åt personer.
sysselsätta med
städning m. m.
hos statens
verk.

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 96 ja mot 61 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

(Forts.)

§ 2.

Ang. fast an-
ställning åt
skrivbiträden
å domsagornas
kanslier.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om beredande av förbättrad ställning åt vissa å domsagornas kanslier anställda skrivbiträden.

I en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion, nr 121, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt låta utreda på vad sätt skrivbiträden, som vore i domsagornas kanslier på ett stadigvarande sätt sysselsätta med skrivarbete, skulle kunna erhålla antingen fast anställning med rätt till sjukhjälp, semester och pension eller ock åtminstone vissa skäliga förmåner.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr *Lindhagen*: Som herrarna erinra sig, har riksdagen beslutat, att skrivbiträdena vid statens verk och inrättningar skola erhålla fast anställning. Förut ha de ju avlönats enskilt av tjänstemännen, men riksdagen har i alla fall ansett, att de borde erhålla fast anställning och tillförsäkras med fast anställning följande förmåner av sjukhjälp, pension, semester och dylikt. Emellertid har ett statens ämbetsverk härvid blivit bortglömt, nämligen domhavandenas kanslier. Även där tjänstgöra skrivbiträden liksom i andra verk och avlönas av de ordinarie tjänsteinnehavarna. Deras arbete har varit för verket alldeles oundgängligt, och detsamma har icke kunnat upprätthållas utan dessa biträdens verksamhet. Nu är det emellertid så, att även där komma skrivbiträdena att råka i stort bekymmer. Utom att de, som finnas anställda för de löpande göromålen, icke hava den trygghet, som en fast anställning bereder, så är det även en annan omständighet, som jag i min motion i synnerhet fäst mig vid, nämligen att de skrivbiträden, som icke längre orka med att förrätta sin tjänst eller i följd av bristande kunnighet i maskinskrivning icke få behålla den utan bli avskedade av nya domhavande, såsom ofta är fallet, komma in i fullkomlig fattigdom. Det är icke rättvist, att staten behandlar dessa biträden på ett sätt, som skiljer sig från det, på vilket biträdena inom andra verk och inrättningar behandlas. Det är en mycket brådskande sak för dessa biträden, att

frågan blir avgjord, så att de hinna få pension. Det finns nämligen i författningarna den bestämmelsen om dylika biträdens anställande på ordinarie stat, att äldre skrivbiträden, som haft privat anställning, få räkna sig denna anställning till godo, om de hinna få den nya anställningen, innan de avskedas, d. v. s. om de komma under den nya lagens hägn. Saken är således ofantligt brådskande för dessa biträden i domsagornas kanslier.

Ang. fast anställning åt skrivbiträden å domsagornas kanslier.

(Forts.)

Även denna gång liksom förra gången, då jag väckte motionen om städerskorna, har statsutskottet varit enhälligt i sitt avslagsyrkande. Motiveringen är mycket kortfattad och lyder endast på följande sätt:

»Såsom bekant pågår för närvarande en förberedande utredning rörande en allmän rättegångsreform. Att vid detta förhållande nu föranstalta om en särskild utredning i det av motionären angivna syftet har utskottet icke ansett lämpligt.»

Ja, om utskottet hade tänkt litet på den så ofantligt klandrade sociala etiken, så kanske det hade funnit, att någon liten lämplighetshänsyn bort tagas i detta fall. Hur jag vänder mig, får jag vatten på kvarnen angående den sociala etikens betydelse för funktionärerna. Först och främst kan jag nu tala om för statsutskottets ledamöter, att den förberedande utredningen angående rättegångsreformen pågått i över hundra år, och skola vi vänta på den utredningen, så kanske det dröjer ännu hundra år. Ja, låt oss icke vara pessimistiska, utan hoppas, att det kan hinnas med på femtio år. Under dessa hundra år, som detta förberedande arbete redan ägt rum, har man, trots att man naturligtvis också kunde vänta med avseende på domhavandena, dock tillgodosett dessa. Deras löneförmåner har man plåstrat på, så gott man kunnat, och med avseende på dem har man icke avvaktat rättegångsreformens fulländande. Detta har varit billigt och riktigt. Men varför kan man icke göra på samma sätt med dessa renskrivare och renskriverskor? Varför skola dessa, de fattigaste, nödvändigtvis vänta på denna hundraåriga reform? Jag fattar icke alls, vad det är för social etik i ett sådant resonemang. När nu motionären särskilt framhåller, att det är brådskande för dessa människor, av vilka år efter år många bli avskedade, vore det då icke lämpligt att tänka på dem, som mista sitt levebröd och icke avslå förslaget endast därför att man vill vänta på den allmänna rättegångsreformen? Det finns icke den ringaste mening i detta. Det saknas fullständigt social etik däri. Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Odqvist: Med dessa biträden förhåller det sig så, att de äro anställda av vederbörande domare, och då kan icke riksdagen lägga sig i detta. Nu äro i allmänhet domarna rikligen avlönade och hava stora sportler, så att man kan begära, att domarekåren skall själv betala sina biträden. För min del anser jag, att dessa skrivbiträden i många fall äro dåligt avlönade, men jag tror icke, att man från riksdagens sida gärna

Ang. fast an-
ställning åt
skrivbiträden
å domsagornas
kanslier.

kan gå deras önskingar till mötes i den riktning, som herr Lindhagen föreslår. Därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Lindhagen: Den siste talarens anförande var som ett »Guds fred — yxskaft». Det han talade om var icke alls utgångspunkten för motionen. Han började med att säga, att det icke är mer än rimligt, att domhavandena själva skulle avlöna sina skrivbiträden. Ja, det är lika mycket rimligt eller orimligt, som det var, att tjänstemännen i hovrätten och i andra verk skulle avlöna sina enskilda biträden, såsom de gjorde förut. Man kan göra precis samma invändningar, som talaren gjort, mot det ena som mot det andra. I förra fallet ansåg riksdagen, att resonemanget icke kunde upprätthållas. Varför skall det då kunna upprätthållas i detta fall? I varje fall är det här fråga om, huruvida dessa gamla skrivbiträden skola kunna få pension, när de lämna sin tjänst; och man kan ju icke begära, att domhavandena skall pensionera dem. På samma sätt förhöll det sig med de andra skrivbiträdena jag talade om. De fingo pension av statens medel; staten ansåg, att man icke kunde betunga de ordinarie tjänsteinnehavarna därmed och att man för övrigt icke hade juridisk möjlighet att tvinga dem därtill. I ena fallet handlade man på detta sätt. Varför skall då staten i det andra fallet ställa sig så omöjlig mot saken? Det är på denna gåta, som jag skulle vara tacksam, om den siste talaren ville giva mig en förklaring.

Herr Lindberg: Herr talman! Den votering, som nyss företogs här, visade alldeles tydligt, att jag stod på fel sida i fråga om min ståndpunkt till herr Lindhagens föregående motion, och det är därför med viss tillfredsställelse, som jag kan konstatera, att jag nu troligen står på den rätta sidan. Jag känner mig därför nödsakad att yrka avslag på hr Lindhagens föreliggande motion och bifall till statsutskottets hemställan. Jag gör detta så mycket hellre, som mitt förstånd absolut icke räcker till att förstå sambandet mellan denna motion och den sociala etiken. På samma gång skall jag be att få säga, att då jag yrkar bifall till statsutskottets avstyrkande av denna fråga, gör jag det med den bestämda förhoppningen, att i den utredning, som skall företagas angående rättegångsreformen, hänsyn skall tagas till dessa frågor, och att, om det finnes något att rätta, man även kommer att fästa uppmärksamheten därpå.

Herr Lindhagen: Den siste talarens förhoppningar torde han, som jag sagt, icke få uppfyllda, därför att dessa skrivbiträden, som skulle få stöd på alderdomen till tack för livstidslångt arbete, icke få det, om man skall vänta på denna rättegångsreform, innan man ger dem en förbättrad ställning. Vad jag menar, är det, att, ifall man anser, att det är orättvist, att statens faktiska trotjänare, som år efter år måste

Ang. fast anställning åt skrivbiträden å domsagornas kanslier.
(Forts.)

avskedas, skola komma in i den rena fattigdomen, bör man skynda sig att hjälpa dem, medan man kan det. Däri ligger den sociala etiken, att man känner sig uppfordrad att handla på detta sätt. Jag kan förstå, att den sista talaren icke kunde finna något sammanhang mellan denna motion och den sociala etiken. Här stå de djupa leden från alla partien, och de hava en känsla av, att det är något av etik i detta, under det att ledningen tydligen är alldeles oförstående för en dylik förflugen och opraktisk tanke. Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 3.

Vidare förekom till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 9, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 4—6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—17.

Kammaren biföll utskottets i dessa punkter gjorda framställningar.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Härefter föredrogs *punkten 31*, angående övriga ordinarie anslag; och yttrade därvid

Herr Wahlquist: Herr talman! I till riksdagen avlämnad proposition nr 188 hemställer bland annat Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte besluta, »att det under tionde huvudtiteln nu uppförda ordinarie anslaget å 243,640 kronor 'till Vadstena krigsmanshuskassa' må utgå ur samma huvudtitel och i stället därstädes uppföras två ordinarie anslag, det ena å 106,000 kronor, benämnt 'till arméns pensionskassa, ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel' och det andra å 137,640 kronor under titel 'till Vadstena krigsmanshuskassa'.»

Denna hemställan från Kungl. Maj:t har inkommit, sedan detta utskotts utlåtande blivit avlämnat till riksdagen. Det kan nu inträffa, att om riksdagen bifaller denna framställning, som göres i propositionen 188, att detta har inverkan på den nu föredragna punkten, och därför ber jag, herr talman, att få hemställa, att kammaren ville återremittera punkt 31 i detta utlåtande till bankoutskottet. Samma yrkande har framställts i första kammaren och av denna kammare bifallits.

Vidare anfördes ej. Efter det herr talmannen framställt propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt och vidare på bifall till yrkandet om punktens återremitterande till utskottet för ny behandling, fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 4.

Ang. rätt för
gift kvinna att
föra annans
talan.

Härefter förelåg till avgörande lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion om beredande av rätt för gift kvinna att föra egen eller annans talan vid domstol eller hos annan myndighet.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 39, hade herr *F. Berglund* hemställt om en lagändring av sådan beskaffenhet, att gift kvinna ägde att utan hinder av giftermålsbalkens bestämmelse i kap. 9 § 1, om mannens målsmansrätt för hustru, vid domstol eller hos annan laga myndighet föra egen eller annans talan.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på vad sätt jämväl gift kvinna skulle kunna tillåtas att inför rätta föra annans talan, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herr *Persson* i Norrköping, med vilken herr *Borg* instämt och som hemställt, att riksdagen måtte antaga följande förslag till

Lag, innefattande ändring i 15 kap., 3 § rättegångsbalken.

*Ang. rätt för
gift kvinna att
föra annans
talan.
(Forts.)*

Med ändring av vad i 15 kap. 3 § rättegångsbalken är stadgat därom, att den ej må vara fullmäktig, som själv under målsman står, förordnas, att gift kvinna må utan hinder därav, att hon står under mannens målsmanskap, för andra tala och svara.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr Persson i Norrköping, som yttrade: Herr talman! Som herrarne behagade finna, har jag tillåtit mig att anförda en reservation till detta utskottsbetänkande. Jag tillåter mig angående detsamma också erinra om vad motionären anför, nämligen det olämpliga i att gifta kvinnor icke skola äga rätt att inför domstol kära och svara för andra, även om de hava avlagt juridisk examen, under det att en man, oavsett i vilken ställning han står, och utan någon som helst juridisk bildning äger denna rätt.

Motionären har emellertid icke nöjt sig med detta utan antagligen i känslan av att en ändring i detta avseende med nödvändighet skulle kräva upphävandet av målsmanskapet i allmänhet föreslagit ändring i 9 kap. 7 § giftermålsbalken.

Hela utskottet har varit enigt om att man givetvis icke vid detta tillfälle kan inlåta sig på någon mera ingående behandling av ändringar i giftermålsbalken och angående målsmanskapet i allmänhet, i synnerhet som dessa frågor ligga under särskild utredning, men däremot har utskottet varit enigt om behovet och lämpligheten av att man gör en särskild ändring i 15 kap. 3 § rättegångsbalken, för att gift kvinna skall få rätt att inför domstol kära och svara för andra än sig själv, något, som icke har med målsmanskapet i dess egentliga mening att skaffa.

Utskottets motivering är synnerligen välvillig; den framhåller, att det har avsevärd betydelse för enskilda personer, att denna frågas lösning utan dröjsmål verkställs, vadan utskottet ansett, att motionen förtjänar att snarast möjligt leda till praktiskt resultat. Utskottet har vidare påpekat, hur detta skall kunna gå till, och ansett, att snarast möjligt en ändring bör komma till stånd, men inför svårigheten att skriva en lagparagraf har emellertid utskottet dragit sig och ansett, att denna sak bör gå den för lagfrågor regelmässiga vägen och hänskjutas till Kungl. Maj:t för utredning och övervägande samt därefter genom kungl. proposition komma in till riksdagen.

Jag har emellertid för mitt vidkommande ansett, att så pass klar som saken ligger, så pass behjärtansvärd som den är och så pass enkel som den förefaller att vara, borde utskottet icke hava nöjt sig med en skrivelse till Kungl. Maj:t vari, begäres utredning om huruvida och på vad sätt o. s. v., utan utskottet kunde mycket väl själv hava gjort en dylik lagändring. Jag

Ang. rätt för
gift kvinna att
föra annans
talan.
(Forts.)

har för denna min uppfattning anfört huvudsakligen tre skäl. För det första kan man få en lagändring till stånd snarast möjligt redan under innevarande år, vilket är behöfligt i synnerhet för de personer, vars levebröd i viss mån är beroende av att en dylik lagändring kommer till stånd. För det andra har jag ansett, att ändringen är synnerligen lätt att åstadkomma, och för det tredje har jag ansett det vara praktiskt att göra ändringen utan vidare och därigenom bespara Kungl. Maj:t ett onödigt arbete, bespara statsverket kostnader, visserligen ringa tryckningskostnader, och bespara riksdagen onödigt arbete att efter Kungl. Maj:ts utredning upptaga frågan på nytt.

Jag har ansett, att lagutskottet borde kunna göra en lag, desto mera som lagutskottet vid tidigare tillfällen ingalunda dragit sig för att på enskilda motionärens framställning göra lagändringar. Jag skall tillåta mig erinra om, hurusom nästan varje år sedan 1898 — längre tillbaka har jag icke undersökt förhållandet — lagutskottet företagit sig att förelägga riksdagen förslag till av utskottet formulerade paragrafer, lagändringar, varav en del varit av den enkla innebörd som i här förevarande fall, men däremot en del varit av synnerligen omtvistad, synnerligen omfattande och synnerligen svår beskaffenhet. När lagutskottets majoritet har velat, och trott, att riksdagens majoritet har velat, då har man icke dragit sig för att göra lagparagrafer direkt. Jag erinrar i detta avseende blott om den s. k. åkarpslagen, vilken kom till stånd på yrkande av enskild motionär, utan att man därom skrivit till regeringen, utan att man hört lagrådet, utan att man företagit den grundliga utredning, som tydligen ifrågavarande lag hade varit i behov av, innan den godkändes av riksdagen. Men då ansåg man förhållandena kräva, att man omedelbart gick till handling, omedelbart förde fram en formulerad lagparagraf, och därför kom denna lag till stånd. Jag erinrar vidare om, hurusom vid två särskilda tillfällen man på rak arm vidtagit förändringar i anledning av enskilda motionäres yrkande, nämligen i 13 § av 18 kap. strafflagen, den paragraf, som handlar om de s. k. preventiva medlen, och har man ansett sig utan någon föregående utredning av Kungl. Maj:t våga skriva denna lag. Jag erinrar vidare om, hurusom utskottet särskilt vid ett tillfälle företagit en så omfattande och svår lagskrivning, som den vilken gjordes år 1907, då man gjorde upp en hel liten lag med flera paragrafer angående ryttare-, soldat- och båtsmanstörps befriande i vissa fall från ansvar för in-teckningar å stamhemmanet etc.

Jag kan här som sagt räkna upp ett fyrtiotal olika lagändringar, som företagits och beslutats av riksdagen, utan att det förelegat någon kungl. proposition. Det har varit på enskilda motionärens initiativ, som lagutskottet vågat sig på att tillstyrka detta.

Nu föreslås av utskottet en skrivelse med begäran, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på vad sätt jäm-

väl gift kvinna må kunna tillåtas att inför rätta föra annans talan. Huruvida hon bör tillåtas, den saken bör då vara klar efter den starka motivering, som lagutskottet i sitt utlåtande presterat, och på vad sätt det skall ske, torde vara rätt enkelt även för riksdagen att avgöra på rak arm, ty det förefaller mig, som om det endast kunde ske på två sätt, ettdera genom en ändring i 15 kap. 3 § rättegångsbalken eller också genom ett tillägg till samma lagrum. Man kan göra denna ändring så, att man där det nu heter i lagen, att den icke må föra annans talan, som själv under målsman står, i stället för »som själv under målsman står» helt enkelt sätter »som är omyndig». Men då inträffar den antagligen för rätt många stora svårigheten, att även s. k. fattighjon skulle få rätt att föra annans talan inför rätta. Det vill man kanske icke. Man kan vidare i samma paragraf efter orden »ej heller den, vars fader eller svärfader, son eller måg, broder eller svåger i rätten domare sitter» inflika en så lydande sats: »dock att gift kvinna må utan hinden därav, att hon står under mannens målsmanskap, för andra tala eller svara.»

*Ang. rätt för
gift kvinna att
föra annans
talan.
(Forts.)*

Jag har emellertid ansett det lämpligare, att man gör förändringen genom ett tillägg till den av mig nämnda paragrafen, ett tillägg, som jag i min reservation framfört, och jag vädjar till lagutskottets jurister, som äro emot att man gör ändringen, att angiva vilka skäl de egentligen kunna anföra emot den av mig föreslagna ordalydelsen av denna lilla särskilda lag, som skulle komplettera 3 § av 15 kap. rättegångsbalken. Kan det icke mot denna min formulering anföras några bärande skäl, tror jag det skulle vara på sin plats, att andra kammaren för att visa, att man vid sådana enkla tillfällen, när behovet det kräver, bör i stället för att gå den långa vägen runt Kungl. Maj:t, som ju för övrigt har mycket annat att göra, besluta de erforderliga lagändringarna utan vidare omgång. Risken torde icke vara stor, ty innan lagändringen stadfästes av Kungl. Maj:t, lär Kungl. Maj:t helt visst taga reda på, huruvida den är av den art, att den verkligen kan få passera. Man kommer således icke ut på farliga äventyrligheter, sådana som man råkade ut på vid antagandet av åkarpslagen, vilken, jag medgiver det, icke är att anföra såsom något smickrande exempel, men vilken dock stått sig under alla dessa år, och vari det icke lyckats att få någon ändring av de värsta felaktigheterna.

Jag tillåter mig yrka bifall till min reservation, så att riksdagens andra kammare beslutar en lagändring direkt.

Jag vet väl, att första kammaren fattat beslut om bifall till utskottets förslag, och jag misstänker, att det kommer att invändas, att därest andra kammaren nu tager en lagändring direkt, under det att första kammaren tagit utskottets förslag om skrivelse, det hela skulle förfalla, men det är inte alls säkert, ty det lär väl vara fritt för utskottet att vid sådant för-

Ang. rätt för
gift kvinna att
föra annans
talan.
(Forts.)

hållande upptaga frågan till ny behandling, och jag tror icke, att det möter svårigheter för utskottet att, därest det vill, föreslå en hemställan till första kammaren att bifalla andra kammarens beslut. Omöjligt är det inte, om god vilja finns, och det värsta, som kan hända, sedan saken är prövad, är, att utskottet hemställer till andra kammaren att bifalla första kammarens beslut. Jag anser icke, att man för en sådan liten sak behöver sätta igång en så stor apparat som att skriva till Kungl. Maj:t, och jag yrkar därför bifall till reservationen.

Härpå anförde:

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Det är ju så, att vi inom utskottet äro ganska ense i sak, och debatten rör sig nu endast om *hur* man skall bäst främja denna sak. Det leder ungefär till samma resultat och därtill mycket säkrare till samma resultat på ungefär samma tid, om man följer den väg utskottet föreslagit, som om man följer reservanternas.

Vi äro ense om att det under nuvarande förhållanden är önskvärt, att gift kvinna får rätt att föra andras talan inför domstol, såsom i motionen är föreslaget. När vi då vilja genomföra det, har utskottet valt den väg, som är den vanliga, som i de allra flesta fall anlitas, och som otvivelaktigt är den försiktigaste och för riksdagen mest lämpliga, nämligen att skriva till Kungl. Maj:t och begära förslag till lagändring. Det hjälps inte, att en lagändring, hur liten och obetydlig den än kan se ut, i alla fall behöver undersökas med hänsyn till sina konsekvenser och med hänsyn till det sammanhang, den har med lagstiftningen i andra delar, en undersökning, som lagutskottet icke kan göra med samma visshet och säkerhet som Kungl. Maj:t. Utskottet har därför sagt, att utskottet funnit önskemålet lämpligast främjas genom en skrivelse i ämnet, och att då också bör tagas i övervägande, i vilken omfattning ifrågavarande rätt bör medgivas gift kvinna och vilket lämpligaste sättet är att införa den i lagstiftningen. Jag vet verkligen ej, varför reservanternas icke skulle kunna vara med på detta.

Herr Perssons tal om besparing i kostnad och arbete vill jag icke tillmäta någon betydelse, ty tryckningskostnaden på riksdagens tryckeri lär icke bli stor, och besväret för Kungl. Maj:t lär bli detsamma. Även om såsom herr Persson yrkar en formulerad ändring antages av riksdagen, så måste den underställas lagrådet, och detta har att undersöka saken på samma sätt som om Kungl. Maj:t framlagt förslag i ämnet. Men detta bör, såsom erfarenheten visat, helst ske innan riksdagen fattat sitt beslut och ej efteråt. Det är otvivelaktigt lämpligast och säkrast att gå den väg, som utskottet anvisat.

Herr Persson anförde som stöd för sitt yrkande en del exempel på fall, då riksdagen gått fram på egen hand, såsom

herr Persson yrkar att nu skall ske. Men några av de exempel, som han anförde, tyckas mig visa, att det varit mera lyckligt, om riksdagen icke gått den vägen. Ett exempel var kanske icke rätt väl funnet. Han nämnde preventivlagen; såvitt jag icke minns fel, var det jag själv, som i egenskap av justitieminister framlade förslag till denna lag i en proposition till riksdagen. Om herr Persson studerar det lilla häfte, som här finns tillgängligt för oss, detta häfte med alla riksdagsmännens porträtt, skulle han finna, att vederbörande anført bland mina meriter, att jag bland andra lagförslag genomdrev den s. k. preventivlagen. Inte vet jag, varför just detta skulle finnas vara så synnerligen utmärkande för min verksamhet, ty det får jag säga, att så skattar jag icke det lagförslaget. Men om herr Persson sett efter där, hade han kanske funnit, att hans exempel i den delen var litet förhastat.

*Ang. rätt för
gift kvinna att
föra annans
talan.*

(Forts.)

Nå, saken är i sig mycket obetydlig, men när nu första kammaren, som herr Persson själv säger, redan tagit utskottets förslag om en riksdagsskrivelse; när vi alla önska nå det mål som i den skrivelsen angives, och när detta säkrast främjas på det sätt, utskottet föreslagit, så vill jag verkligen hemställa till kammaren, om den icke finner sig böra gå den väg, som utskottet föreslår. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Norrköping: Den föregående talaren sade, att man bör kunna ena sig om denna sak, då utskottet föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t, och förebrådde mig, att jag icke ville nöja mig med den saken. Ja, men så hette det icke, bland annat då man vidtog ändringen med Åkarpslagen. Då hette det, att en lagändring verkligen var så starkt av behovet påkallad, att man måste antaga en lag, som sedan visat sig vara så genomdåligt gjord, att högsta domstolen fann sig föranlåten att avstyrka den och många jurister förklarade, att de omöjligen kunde våga sig på att skriva den.

Och vad herr Peterssons försök att komma undan preventivlagen beträffar, ber jag herr Petersson studera lagutskottets betänkanden under de gångna åren, med tillhjälp av vilka en statistik uppgjorts — den är icke uppgjord av mig, utan av en annan ledamot i lagutskottet — av vilken herr Persson kan få reda på, att åtskilliga lagändringar äro vidtagna utan att proposition därom avlåtits. Jag åsyftar dock icke den lagändring, justitieminister Petersson framlade på sin tid, utan en annan. Jag har velat framhålla detta.

Det förefaller mig för övrigt som om saken är den, att det man vill göra en ändring i, det gör man, och om man vill göra en ändring av sådana lagar, som avse att klämma efter småfolk, arbetare och vederlikar, gör man den, men när man inte vill, skriver man till Kungl. Maj:t för att behändigast komma undan det, och man vill inte så gärna göra ändringar i lagar, som avse att hjälpa en del medborgare, som kunna vara i trångmål. Det är kanske rent omed-

Ang. rätt för
gift kvinna att
föra annans
talan.
(Forts.)

vetet detta, men det förefaller i allt fall ofta vara så, och det är just det, jag tillåtit mig att påpeka just i detta sammanhang.

Jag ber vidare att få erinra därom, att man skall inte så bagatelisera besvären. Man säger, att tryckningskostnaderna bli obetydliga. Det är sant. Man säger, att Kungl. Maj:ts arbete blir ungefär detsamma, om Kungl. Maj:t skall göra en ny lag eller granska vad riksdagen antagit; det är också sant. Men därest Kungl. Maj:t skall uppgöra förslag till en lag, skola vi ha den in till riksdagen nästa år eller kanske året därpå i form av en kungl. proposition. Den skall gå till lagutskottet och där vederbörligen behandlas, återgå till kammaren och där vederbörligen behandlas, och sedan skall det skrivas till Kungl. Maj:t. Det är inte så förfärligt litet besvär, och vidare har man inte någon absolut garanti för att Kungl. Maj:t verkligen framlägger någon lagändring, utan det kan hitta på att hända, att Kungl. Maj:t blir upptagen och inte gör någonting åt saken, och under tiden gå de gifta kvinnorna, som så väl behöfve rätt att föra andras talan inför domstol, utan denna rätt, som lagutskottet velat ge dem.

Jag har velat anföra dessa synpunkter, emedan det förefaller mig, att man på sina håll velat motivera äu si och än så utan klara principer. Jag vidhåller mitt yrkande.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Herr statsrådet *von Sydow* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 217, med förslag dels till lag om ändrad lydelse av 6, 7, 9, 14, 15, 23, 26, 31 och 37 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock till lag om tillägg till 37 § i samma lag.

Nämnda proposition bordlades på begäran.

§ 6.

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 5, 25, 48, 77, 99, 101, 120—124, 126—128, 134, 139, 144 och 164 §§ i lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903 och till lag innefattande tillägg till lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903.

Genom en den 13 maj 1914 dagteknad proposition, nr 72, vilken blivit till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av de Kungl. Maj:ts proposition till innevarande års första riksdag nr 50 bifogade utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll ävensom av ett förevarande proposition bilagt ut-

drag av statsrådsprotokollet, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)

1:o) Lag

om ändrad lydelse av 2, 5, 25, 48, 77, 99, 101, 120—124, 126—128, 134, 139, 144 och 164 §§ i lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903.

2:o) Lag

innefattande tillägg till lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903.

Utskottet hemställde, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Herr *Persson* i Norrköping, med vilken herr *Borg* instämt, hade uti avgiven reservation, beträffande förstnämnda lagförslag, hemställt att riksdagen måtte besluta avslå lagförslagets § 5 mom. 4 och § 121 samt i stället bibehålla §§ 48 och 99 i förutvarande lydelse, med det undantag dock, att tredje stycket av dessa paragrafer erhöles den lydelse, som vore angiven i andra stycket av samma paragrafer i nu föreliggande lagförslag. .

Ifrågavarande lagrum skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag lyda sålunda:

5 §.

Avser försäkringsaktiebolags rörelse livförsäkring, skola upprättas bestämmelser angående följande grunder för livförsäkringsverksamheten, nämligen:

---

4) grunderna för beräkning och fördelning av den vinst, som må tillkomma försäkringstagarna, så ock, där förutberäkning skall ske av de belopp (premieåterbäring), som bolaget förväntas kunna av sin behållning utbetala till försäkringstagare utöver de i försäkringsavtalet bestämda grunder för denna förutberäkning samt för avsättning till och nedsättning av till tryggande av sådan premieåterbäring avsedd fond (premieåterbäringsreserv).

---

121 §.

De i 5 § omförmälda grunderna för beräkning av försäkringspremier och premiereserv för livförsäkring skola ange den räntefot, det dödlighetsmått eller andra riskmått och de antagandes beträffande omkostnaderna, som skola läggas till grund för beräkningen.

Räntefoten må icke väljas högre än som, med hänsyn till kända förhållanden, kan anses för framtiden betryggande. Dödlighetsmättet må, i fråga om försäkringar för dödsfall, icke väljas lägre, och, i fråga om försäkringar för livsfall, icke högre än som på

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 34. 2

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)

grund av tillgänglig erfarenhet beträffande den ifrågavarande arten av försäkringsrörelse kan anses betryggande. Omkostnaderna må icke antagas lägre än vad enligt tillgänglig erfarenhet från försäkringsrörelse av den ifrågavarande arten kan anses vara erforderligt för sådan rörelse.

Grunderna för premiereservens beräkning skola vara så avfattade, att premiereserven för varje särskild försäkring framkommer såsom det belopp, varmed kapitalvärdet av bolagets beräknade framtida utgifter för försäkringen må överskjuta kapitalvärdet av här- efter omförmälda reservpremier, vilka ingå i de försäkringspremier, bolaget enligt försäkringsavtalet må hava att ytterligare uppbära. Reservpremie beräknas så, att vid försäkringsavtalets ingående kapitalvärdet av alla reservpremier är lika med kapitalvärdet av bolagets alla beräknade utgifter för försäkringens anskaffande och förvaltning och för försäkringsförbindelsens fullgörande, dock med den inskränkningen att anskaffningskostnaden icke må vid denna beräkning antagas högre än som motsvarar vid försäkring för dödsfall åtta procent och vid försäkring för livsfall fyra procent av kapitalvärdet av bolagets beräknade utgifter för försäkringsförbindelsens fullgörande samt vid kapitalförsäkring ej heller högre än två och en halv procent av försäkringssumman.

Varda grunderna för beräkning av premiereserven ändrade, skola, där ej Konungen fastställer särskilda grunder för beräkningen av premiereserven för äldre försäkring, de nya grunderna tillämpas jämväl å sådan försäkring, dock att reservpremien skall så avpassas, att premiereserven vid övergången blir minst lika stor som efter de äldre grunderna.

48 §.

De vid försäkringsaktiebolags bildande och därefter före utgången av andra räkenskapsåret till organisation använda kostnader må, där sådant i bolagsordningen bestämmes, i bolagets balansräkning uppföras som tillgång intill i bolagsordningen medgivet belopp; dock skola dessa kostnader avskrivnas med minst en åttendedel för varje efter andra räkenskapsåret följande år.

Innan organisationskostnaderna fullständigt avskrivits, må ej för något år till aktieägare och försäkringstagare utdelas sammanlagt mera än fem procent å det inbetalda aktiekapitalet.

99 §.

De vid ömsesidigt försäkringsbolags bildande och därefter före utgången av andra räkenskapsåret till organisation använda kostnader må, där sådant i bolagsordningen bestämmes, i bolagets balansräkning uppföras som tillgång intill i bolagsordningen medgivet belopp; dock skola dessa kostnader avskrivnas med minst en åttendedel för varje efter andra räkenskapsåret följande år.

Innan organisationskostnaderna fullständigt avskrivits, må icke för något år till garantier och delägare utdelas sammanlagt mera än

fem procent å inbetalt garantikapital till den del detta icke må hava blivit till garanterna återbetalt.

*Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)*

Uti nu gällande lag om försäkringsrörelse hava sistnämnda två paragrafer följande lydelse:

48 §.

De vid försäkringsaktiebolags bildande och därefter före utgången av andra räkenskapsåret till organisation använda kostnader må, där sådant i bolagsordningen bestämmes, i bolagets balansräkning uppföras såsom tillgång dock skola dessa organisationskostnader i bolag, vars rörelse allenast avser livförsäkring, vara avskrivna senast vid utgången av det tionde räkenskapsåret sålunda, att vid utgången av det sjätte året skall hava avskrivits minst en femtedel och vid utgången av varje följande år ytterligare minst en femtedel för varje år, samt i annat bolag avskrivs med minst en åttendedel för varje efter andra räkenskapsåret följande år.

Kostnad, som under loppet av ett räkenskapsår använts till anskaffande af nya livförsäkringar, må i balansräkningen uppföras såsom tillgång, dock icke till högre belopp än en och halv procent av summan av de under året anskaffade och på bolagets eget ansvar bibehållna, i kraft varande livförsäkringar, livränteförsäkringar oräknade. Har anskaffningskostnad för något år sålunda uppförts såsom tillgång, skall den avskrivs med minst en femtedel för varje år.

Innan organisations- och anskaffningskostnader fullständigt avskrivits, må ej för något år till aktieägare och försäkringstagare utdelas sammanlagt mera än fem procent å det inbetalda aktiekapitalet.

99 §.

De vid ömsesidigt försäkringsbolags bildande och därefter före utgången av andra räkenskapsåret till organisation använda kostnader må, där sådant i bolagsordningen bestämmes, i bolagets balansräkning uppföras såsom tillgång; dock skola dessa organisationskostnader i bolag, vars rörelse allenast avser livförsäkring, vara avskrivna senast vid utgången av det tionde räkenskapsåret sålunda, att vid utgången av det sjätte året skall hava avskrivits minst en femtedel och vid utgången av varje följande år ytterligare minst en femtedel för varje år, samt i annat bolag avskrivs med minst en åttendedel för varje efter andra räkenskapsåret följande år.

Kostnad, som under loppet av ett räkenskapsår använts till anskaffande av nya livförsäkringar, må i balansräkningen uppföras såsom tillgång, dock icke till högre belopp än en och en halv procent av summan av de under året anskaffade och på bolagets eget ansvar bibehållna, i kraft varande livförsäkringar, livränteförsäkringar oräknade. Har anskaffningskostnad för något år sålunda uppförts såsom tillgång, skall den avskrivs med minst en femtedel för varje år.

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)

Innan organisations- och anskaffningskostnader fullständigt avskrivits, må icke för något år till garantier och delägare utdelas sammanlagt mera än fem procent å inbetalt garantikapital till den del detta icke må hava blivit till garantierna återbetalt.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan begärdes ordet av

Herr Persson i Norrköping, som anförde: Ja, i den föredragna frågan har jag icke alls den säkra uppfattning, som jag hade i den förra, emedan den förra var en synnerligen lätt fråga att sätta sig in uti, uuder det att den förevarande förefaller åtminstone mig så pass svår, att jag får verkligen erkänna, att jag knappast förstår, vad som är riktigt och vad som är oriktigt; och jag miss-tänker mycket starkt, att den allra största delen av denna kammare och av riksdagen i dess helhet befinner sig i precis samma ställning. Det har icke varit möjligt att sätta sig in i denna lags innebörd; och det är därför, som åtminstone jag vid behandlingen av frågan blivit en smula tveksam. Jag ber till en början att få erinra om att frågan ingalunda är ny för riksdagen, ity att riksdagen tidigare, så tidigt som 1905, skrev till Kungl. Maj:t, »det täcktes Kungl. Maj:t taga i övervägande, huruvida icke de i lagen om försäkringsrörelse av den 24 juli 1903 givna stadganden rörande premiereservens beräkning i vad de avse livförsäkring, behöva ändras eller förtydligas i syfte att fullt trygga försäkringstagarnes intressen, samt för Riksdagen framlägga det förslag, vartill förhållandena må giva anledning». Denna skrivelse remitterades på sin tid av regeringen till försäkringsinspektionen, som för sitt vidkommande avstyrkte, att en lagändring skulle komma till stånd. Emellertid har frågan sedan dess avancerat, och försäkringsinspektionen har slutligen inkommit med en skrivelse till regeringen, vari den sade, att den höll på att utreda om vissa ändringar i försäkringslagarna, rätt vidlyftiga ändringar, men att det icke förefunnes någon utsikt att få denna försäkringslag i dess helhet ändrad på några år, vadan den föreslagit de ändringar, som sedan framlagts av både den föregående och den nuvarande regeringen i proposition till denna riksdag. Utskottet har nu vidare behandlat dessa ändringsförslag och tillstyrkt desamma, sådana de framlagts av försäkringsinspektionen. Mig förefaller det dock av utskottets rätt knapphändiga och enligt min mening något ensidiga motivering att döma, som om utskottet skulle ansett sig i detta fall nödgats lita på försäkringsinspektionens auktoritet, i den tron att den hade rätt, utan att själv så noga och klart kunna verkligen i grund och botten bedöma, huruvida det var riktigt. Jag har inom lagutskottet varit i tillfälle att förut behandla en annan lag, som även förelåg ifrån försäkringsinspektionen. Det var lagen angående understödsföreningar. Jag ber att få säga, att jag vid detta tillfälle icke fick så stark tro på försäkringsinspektionens auktoritet, ty enligt mitt förmenande blev just, tack vare försäkringsinspektionens förslag, denna lag angående understödsföreningar sådana, att åtskilliga sådana föreningar komma, så snart lagen skall

träda i kraft att icke kunna existera, att gå under på kuppen, så att åtskilligt av småfolkets lilla försäkringsverksamhet, som under tidernas lopp kunnat bära sig bra, kommer att bli trängt undan, kommer att bli tvunget att ansluta sig på ett eller annat sätt till bolagen. Detta lagförslag gav sålunda min auktoritetstro på försäkringsinspektionen en ingalunda ringa knäpp. När jag så läste den förevarande propositionen, fann jag, att de s. k. sakkunnige i denna fråga här i landet stodo delade i två ungefärligen jämstarka läger, ity att en del av de s. k. försäkringsaktuarierna voro för den ändring som försäkringsinspektionen föreslog, under det att andra i synnerligen starka och bestämda ordalag kritiserade och försökte nedgöra dessa ändringsförslag och påvisa, att det skulle vara synnerligen äventyrligt för svenska försäkringsförhållanden. Jag tillåter mig att upprepa namnen som i förra propositionen stå under den inlaga, som gick emot och försökte få inspektionens förslag avslaget. Det var: Ivar Fredholm i Försäkringsaktiebolaget Skandia, Nils Ekholm i Svenska Livförsäkringsbolaget, Edvard Göransson i Livförsäkringsaktiebolaget Nordstjernen, T. Montén i Svenska Livförsäkringsbolaget Framtiden, N. E. V. Nordenmark i Livförsäkringsaktiebolaget Nordpolen, Martin Sandorf i Brand och Livförsäkringsaktiebolaget Svea, D. F. Lundgren, ledamot av svenska aktuarieföreningen, A. Lagerqvist i Livförsäkringsbolaget Svecia, Herman Lundgren i Livförsäkringsbolaget Valand och Erik Stridsberg i Svenska Livförsäkringsanstalten Trygg. Dessa aktuarier äro på sitt område ingalunda så obekanta och kunna väl i allmänhet anses vara åtminstone på sitt område synnerligen vederhäftiga; och en var som läser deras inlaga, måste få den uppfattningen, att det förliggande lagförslaget skulle vara, såsom aktuarieföreningen säger, synnerligen äventyrligt för svenska livförsäkringsverksamheten. Å andra sidan må det erkännas, att *emot* den och *för* försäkringsinspektionen stå de andra ledamöterna i aktuarieföreningen, åtta å nio stycken, och bland dem synnerligen välgående namn och obestriddligt skickliga män, vilkas namn icke förekommer här; men där finnas, bland annat, professor Phragmén och professor Jäderholm. I varje fall går det icke att utan vidare afvärda den kritik, som riktas mot förslaget och rycka på axlarna och säga, att detta icke är någon sakkunskap, utan en lekman måste ovillkorligen ställa sig en smula tveksam.

För att nu förstå denna sak en smula ber jag få i korthet lämna en koncentrerad redogörelse för vad saken egentligen gäller. Jag ber dock att få säga, att jag redan ifrån början måste framhålla, att det kan hända, att jag begär åtskilliga misstag, ty den skall verkligen vara bra insatt i sakförhållandena, som skall kunna utreda detta. Det går näppeligen för en lekman, därest han icke har synnerligen god tid på sig; och det har icke någon lagutskottsledamot i dessa dagar. Vad som lagförslaget innebär och jag skall rikta mig emot, är att man föreslår i detsamma, att bolagen skola uppgöra en omkostnadsplan, som skall godkännas av försäkringsinspektionen, för att bolaget skall få komma i gång och bedriva sin verk-

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.

(Forts.)

samhet. Vad menas med den saken? Jo, att det bolag, som skall starta, givetvis måste såsom andra affärer beräkna inkomster och utgifter. Vad utgifterna beträffar beräknar man dels anskaffningskostnader, kostnader för anskaffning av försäkringar, vidare organisationskostnader, förvaltningskostnader samt slutligen den försäkringssumma, som skall motsvara försäkringspremierna, och som de försäkrade skola komma i åtnjutande av. Vad inkomsterna beträffar, har man dessa bestående utav premierna och de beräknas ju efter en särskild metod, som kallas den klassiska nettopremiemetoden, men vilken beräkningsmetod enligt lagförslaget skall efter detta ändras. Vid beräkningen har hittills tagits hänsyn till dels en viss räntefot och dels en viss dödlighetsprocent. Räntefoten har hittills varit bestämd till $3\frac{1}{2}\%$; och vad dödlighetsprocenten beträffar har man begagnat sig av engelska tabeller, byggda på sjutton engelska livförsäkringsbolags verksamhet, vilkas beräkning av dödlighetsprocenten visat sig vara så pass stark garanterad, att det uppstått underdödlighet — det vill säga uppstått vinst — efter dess beräkning på svenska förhållanden. Nu skulle man emellertid övergå till en annan beräkningsmetod, den s. k. bruttometoden och enligt denna metod skulle man dela upp utgifterna för omkostnaderna till en viss del i anskaffningskostnader, till en viss del i organisationskostnader och vidare till en viss del i själva premierna; och härjämte skulle man ha en viss angiven säkerhetsmarginal, ett visst belopp som skulle tjäna såsom säkerhet för att affärerna skulle gå ihop; och man beräknade då, att för att detta belopp skulle komma försäkringstagarna tillhanda, skulle det komma dem till handa i form av återbäringspremier, i form av vinst.

Nu påstå emellertid de, som kritisera detta lagsförslag, att genom detta nya system skulle det inträffa, att bolagen skulle nödgas beräkna sina premier högre än som oundgängligen bleve nödvändigt för bolagets verksamhets säkra gång och fulla trygghet. Naturligtvis skulle i grund och botten försäkringstagarna icke förlora därpå, utan vad som beräknades för rundligt skulle komma försäkringstagarna till godo i form av vinst, i form av återbäringspremier. Men man förmenar, att försäkringsverksamheten skulle hämmas genom att sålunda premierna sattes högre än de i verkligheten skulle behöva sättas, därest man icke beräknade återbäringspremier, därest man icke beräknade vinst åt försäkringstagarna. Huruvida nu detta är riktigt är för mig verkligen svårt att säga. Den ena auktoriteten säger, att det är riktigt, den andra säger lika bestämt och med ännu hugljuddare eftertryck, att det icke är riktigt, att det tvärt om i stället skulle bliva sämre än hittills varit. För en lekman är det synnerligen svårt att avgöra vilkendera av parterna, som har rätt isynnerhet om man icke på förhand svär på vare sig den ena eller andra auktoriteten.

Huru har man i andra länder? För att bedöma en sak brukar man alltid söka efter erfarenhet ifrån andra land. Aktuariieföreningen förklarar i sin skrivelse, som finnes intagen i den tidigare propositionen, att man icke i något annat land vågat sig på en lag-

stiftning motsvarande den, som här förelagts oss. Jag skall tillåta mig att föredraga en bit ur deras skrivelse.

*Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)*

»Kungl. försäkringsinspektionen har i sin motivering kunnat åberopa uttalanden av tillsynsmyndigheten i Schweiz. Dessa uttalanden hava dock icke vunnit något beaktande vid lagstiftningen i detta land. Med hänvisningen till Förenta Staterna kan man näpeliggen räkna, då dessa stater, såsom bekant, icke ha någon gemensam försäkringslagstiftning; sådan lagstiftning är varje särskild stats ensak, och de olika staternas försäkringslagstiftning är därför en provkarta på alla möjliga och även i många fall, från europeisk synpunkt, omöjliga bestämmelser. Det åberopade exemplet från Danmark att där ett lagförslag i likartad riktning framlagts, torde ej heller vara att räkna med, då detta lagförslag, såsom bekant, icke ännu lett till något resultat och på flera håll mött ett starkt motstånd.

Å andra sidan må erinras om, att i Tyskland diskussionen om de av Kungl. försäkringsinspektionen förordade grundsatserna icke lett till resultat i annan mån, än att den tyska försäkringslagen av år 1901 medgiver tillämpning av s. k. zillmering, varvid zillmeringsprocenten dock icke får överstiga 1,25 % av försäkringssumman.

Vad Österrike beträffar är denna fråga ordnad genom en ministeriell förordning av år 1896, das Assecuranz-Regulativ, som innehåller bestämmelser närmast jämförliga med vår nuvarande försäkringslags. I detta land har man, oaktat en livlig debatt även där ägt rum mellan vetenskapsmännen i dessa frågor, dock icke ännu kommit så långt, att något förslag väckts om ändring av gällande bestämmelser för premiereservens beräkning.

I England, livförsäkringens föregångsland av gammalt, håller man, såsom synes av tillgängliga uppgifter (se Journal of the Institute of Actuaries, vol. XXXVIII, pag. 83 och följ.) bestämt fast vid nettopremiemetoden, som torde vara så gott som genomgående tillämpad av de engelska bolagen.

Vi hava lagt synnerlig vikt därpå, att den vetenskapliga diskussionen icke i de stora länderna — icke ens i det land, Tyskland, där denna varit som allra livligast — lett till en omläggning av lagstiftningen. Att så icke skett, torde böra uppfattas såsom en allvarlig maning att i stället för att skrida till handling i ovisshetens tecken avvakta resultatet i de länder, där livförsäkringens utveckling är längre framskriden än hos oss.»

Man måste fästa synnerlig vikt vid de tyska förhållandena, emedan det nya systemets allra främsta förespråkare äro att finna i Tyskland. Men såsom jag tillåtit mig framhålla i min reservation, har det icke ännu lyckats att övertyga de lagstiftande myndigheterna om fördelarna av detta nya system. Nu kan det ock sättas i fråga, när en fråga är så omdebatterad och tvivelaktig, som de sakkunniga här framhållit, huruvida det är skäl uti att man vid sådant förhållande tillåter sig att experimentera, därest icke förhållandena äro sådana, att en lagändring är absolut nödvändig.

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)

Det föreföll mig att icke vara, i varje fall icke nödvändigare, än att man bör kunna få så pass god tid på sig, att riksdagen må bli i ytterligare tillfälle att granska och sätta sig in i de olika förslag, som föreligga, och med något större insikt än nu gå att fatta beslut.

Det är sant, att denna proposition framlades vid föregående riksdag, och jag tror, att om den riksdagen hade fått fortsätta, möjligheterna måhända skulle ha varit större då än vid denna riksdag att sätta sig in i detta synnerligen krångliga och svåra förslag. Denna riksdag synes mig vara en av de mest olämpliga för att genomföra ett förslag utav den art, som det här är fråga om, vadan jag anser, att det icke skadar, om frågan ligger till sig en smula. Det som försäkringsinspektionen vill komma till, synes mig ingen anmärkning kunna riktas emot, men fråga är, om man verkligen genom förevarande lagstiftning kommer fram till det resultat, som försäkringsinspektionen säger sig åsyfta, och vidare, huruvida man icke på andra mera lämpliga vägar kan komma fram till samma eller måhända än bättre resultat. Det föreligger icke någon tillfredsställande och uttömmande utredning om den saken, vare sig i den kungl. propositionen vid årets tidigare riksdag eller Kungl. Maj:ts proposition nu, och det är därför, som man givetvis måste ställa sig tveksam. Aktuarietörelsen exempelvis har med styrka framhållit omöjligheten för försäkringsinspektionen att verkligen komma till det resultat, som man tänkt sig, tack vare att, såsom aktuarietörelsen framhåller, det inom bolagen nätt opp icke går för sig, åtminstone icke i de flesta fall, att skilja på anskaffningskostnader och löpande kostnader, därför att anskaffningskostnaderna och de löpande kostnaderna mången gång gå in i varandra. Med löpande kostnader menar man då kostnader för den dagliga förvaltningen, återbäring av premier o. s. v. Med anskaffningskostnader menar man de utgifter, som åtgå för att anskaffa nya livförsäkringstagare. Försäkringsinspektionen har icke heller i sina skrivelser eller inlagor kunnat lösa denna sak. Vad är det försäkringsinspektionen slutligen säger om denna fråga? Jo, efter att ha framhållit, att anskaffningskostnaderna och de löpande kostnaderna ofta flyta samman, säger försäkringsinspektionen: »För att göra kontrollen effektiv måste därför försäkringsinspektionen fastställa vissa regler för uppdelningen av sådana kostnader, som äro gemensamma för anskaffningen och för förvaltningen i övrigt. Dessa regler måste avpassas efter bolagens utveckling och organisation. Till kontrollen kommer att även höra, att försäkringsinspektionen tid efter annan undersöker, huruvida dessa regler motsvara de förhållanden, under vilka bolaget arbetar, eller om de behöva ändras. Det kan, enligt försäkringsinspektionens förmenande, ej lida något tvivel därom, att kontrollen på detta sätt kan bliva fullt effektiv och ett verkligt hinder för bolagen att *oförmärkt* höja vare sig sina anskaffningskostnader eller sina löpande kostnader. Ja, denna motivering verkar icke så värst övertygande, ty hur är det ställt här? Dessa förhållanden regleras icke alls genom lagbestämmelser, utan man har lagt den ensambestämmande makten just

hos försäkringsinspektionen, och man har förmenat att genom att utrusta denna myndighet med sådan makt, skulle man kunna fullt lita på att, trots det att bestämmelserna äro oklara, lagens syfte skulle komma till sin rätt. Men det vågar icke jag för mitt vidkommande lita på, utan jag tror, att man borde först undersöka, hurvida man icke med lagstiftning kunde komma närmare förverkligandet av själva lagens syfte än genom att lägga makten hos försäkringsinspektionen. Jag ber att få säga, att principiellt sett har jag ingenting emot, att en kunglig myndighet, en statsmyndighet, utrustas med stor makt, men då vill jag också ha garanti för, att denna myndighet icke med eller mot sin vilja — ja det kanske är för starkt sagt — tar alltför starkt intryck av ett eller flera av de kapitalstarka bolagen, som tilläventyrs kunna önska genom sådana reformer vinna fördelar i konkurrensavseende, men jag har icke här dessa garantier. Jag litar fullt och fast på den nuvarande försäkringsinspektionen och dess nuvarande chef; jag vill visst icke på något sätt uttala minsta skymt av klander mot honom, men personerna växla, och man har enligt min mening icke lyckats få så betryggande garantier, som man skulle önskat. I alla händelser synes, såsom jag tillåtit mig framhålla i slutet av min reservation, frågan icke vara av den brådskande natur, att man behöver absolut avgöra den nu, utan man kan enligt min mening mycket väl vänta med dessa omstridda ändringsförslag, till dess att större klarhet vunnits, och då kan man ta de ändringsförslag, som de sakkunniga varit eniga om att anse såsom mest av behovet påkallade, men lämna de övriga till ett kommande tillfälle. Det synes mig icke vara någon fara på taket i att uppskjuta avgörandet, ty man kan på det sättet få större insikt i ärendet. Det är därför, herr talman, som jag — jämte det jag i övrigt yrkar bifall till utskottets hemställan — tillåter mig att, såsom jag i reservationen gjort, föreslå, att riksdagen ville besluta att avslå lagförslaget § 5 mom. 4 och § 121 samt i stället bibehålla §§ 48 och 99 i förutvarande lydelse, med det undantag dock att mom. 3 i dessa paragrafer erhåller den lydelse, som är angiven i lagförslaget, nämligen: »Innan organisationskostnaderna fullständigt avskrivits» etc. i överensstämmelse med förslaget. Härmed har jag icke velat säga, att jag är på något sätt sakkunnig på detta försäkringsområde. Jag har icke heller velat utgiva mig för att vara speciellt inne i denna fråga eller att kunna tillräckligt klart fatta innebörden av densamma, men jag har ansett, att den stora tvekan, som gjort sig gällande gent emot denna lag från de sakkunnigas sida, bör få komma fram på samma gång som de auktoritativa uttalanden, som gjorts av försäkringsinspektionen. Det är med anledning därav som jag avfattat min reservation och nu framställt mitt yrkande, på det att kammaren må bli i tillfälle att om möjligt fatta ståndpunkt med iakttagande av alla synpunkter, som böra anläggas på frågan.

Vidare yttrade:

Chefen för civildepartementet herr statsrådet v o n S y d o w :

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.

(Forts.)

Herr talman, mina herrar! Den ärade reservanten framhöll, att det är en svår fråga, som nu föreligger till riksdagens bedömande. Den är också av en speciellt försäkringsteknisk natur, och det är naturligtvis svårt för lekmannen att bilda sig en riktig uppfattning om densamma. Det är också säkerligen svårt att klart ge uttryck åt den uppfattning, man bildat sig. Jag tror icke, att man säger någon oartighet mot den ärade reservanten, om man påstår, att dessa svårigheter i viss mån tyckas ha satt sin prägel både på reservationen och den ärade talarens anförande här i kammaren. Jag inser till fullo, att även jag kommer att löpa risken av samma anmärkning för bristande klarhet, när jag nu går att söka bemöta den ärade talarens yttrande och något motivera grunderna för detta lagförslag.

Det har, så har det sagts mig, på senare tider börjat väcka allt allvarigare bekymmer, att omkostnaderna inom livförsäkringsverksamheten allt mer och mer stegrats. Det har gått därhän, att omkostnaderna numera kunna uppgå till ungefär en femtedel av premierna. Anledningen till denna stegring av kostnaderna beror väsentligen därpå, att anskaffningen är så dyr. Det är avlöning av inspektörer, provisioner till agenter och sådant, som allt mera stegrats. Det lär förhålla sig så, att i själva verket anskaffningskostnaden för en livförsäkring ofta nog stiger till 40 kronor per 1,000 kronor, och det är icke sällan, som denna siffra till och med överskrides. Det är klart, att dessa stora omkostnader i själva verket drabba försäkrings-tagaren, antingen på det sätt, att han får erlagga högre premie, än som eljest varit nödigt, eller också så, att han får mindre vinst, än han i annat fall bort få. Det har därför visat sig vara en angelägenhet av vikt att finna något medel att minska dessa omkostnader. Och det är huvudsakligen därtill, som detta förslag nu syftar.

Vi ha i vår nu gällande lag i §§ 48, 99 och 121 bestämmelser, som tillämpas på det sätt, att vid beräkandet av premiereserven, d. v. s. den fond som skall motsvara värdet av alla löpande försäkringar, tar man icke hänsyn till anskaffningskostnaden. I stället avskrivs omedelbart dessa kostnader. Nu har man tidigare trott, att just häri, att dessa anskaffningskostnader omedelbart avskrivs, skulle ligga ett bestämt regulativ mot att omkostnaderna icke stiga i höjden. Erfarenheten har emellertid visat, att så icke är förhållandet. De stora och starka bolagen, som redan hunnit samla en betydande försäkringsstock och fått sin ekonomi på mycket säkra fötter, erhålla i allmänhet högst betydande vinster, dels därigenom att dödligheten är så försiktigt beräknad, — den försäkrade dör senare, än man beräknat — varigenom s. k. underdödlighetsvinst uppstår, dels därigenom att räntefoten är alltför försiktigt beräknad, så att man får en vinst även i form av överränta. I fråga om användandet av dessa underdödlighets- och räntevinster, har för närvarande försäkringsbolagen full frihet att däröver disponera. De stora

bolagen använda en del av dessa vinster för att omedelbart avskrivna anskaffningskostnaderna. Något sådant går ju givetvis icke för sig för de små och nybildade bolagen. Hur ställer det sig då för dessa? Jo, för att kunna avskrivna dessa kostnader sälja de en del av sina försäkringar till återförsäkringsbolag. När nu försäkringsinspektionen sökt efter ett effektivt medel att begränsa dessa omkostnader, har man trott sig finna ett sådant däri, att man borttager denna fria dispositionsrätt över underdödlighets- och räntevinsten och fordrat framläggandet av en omkostnadsplan.

*Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)*

Jag skall nu här närmare redogöra för vad en sådan omkostnadsplan innebär. Ett bolags utgifter hänföra sig, såsom ungefär den förste talaren sade, dels till anskaffningskostnader, dels till förvaltningskostnader och dels till den försäkringssumma, som bolaget en gång i tiden skall betala till de försäkrade. Premierna skola nu beräknas på sådant sätt, att de täcka alla dessa utgifter. Med avseende å grunden för beräkandet av kostnaden för försäkringssummans utbetalning är för närvarande helt säkert icke någon anmärkning att framställa; snarare kan man säga, att dödlighetstabellen och räntefoten äro alltför försiktigt beräknade. I avseende å förvaltningskostnaderna däremot äro bolagens beräkningar mera slumpvis uppgjorda. I allmänhet äro dessa beräkningar för låga, i förhoppning att vad som brister skall täckas av underdödlighets- och räntevinsterna.

Nu föreskrives i § 121 av lagförslaget, att i grunderna för beräkning av försäkringspremierna skola angivas den räntefot, det dödlighetsmått eller andra riskmått och de antaganden beträffande omkostnaderna, som skola läggas till grund för beräkningen. Vidare är stadgat, att dessa beräkningar skola var för sig vara betryggande.

Detta stadgande kompletteras av en bestämmelse i § 134, att av aktuarie i livförsäkringsbolag skall varje år till försäkringsinspektionen avlämnas en jämförelse mellan omkostnadsplanen och omkostnaderna sådana de i verkligheten ställt sig. Finner nu försäkringsinspektionen, att omkostnaderna varit väsentligen större än omkostnadsplanen angiver, då har försäkringsinspektionen möjlighet att begära rättelse. Man har sålunda där en kontroll på, att omkostnaderna icke till försäkringstagarnas skada gå i höjden. Nu tycks den ärade reservanten föreställa sig, att omkostnadsplanerna skola bli tämligen uniforma, lika för alla bolag, och han ser häri en fara för försäkringsväsendets utveckling. Men det är uppenbart, att för ett bolag, som har billiga försäkringskostnader och billig förvaltning, kan fastställas en lägre omkostnadsplan än för ett bolag, som har större anskaffnings- och förvaltningskostnader.

För närvarande ställer det sig så i praktiken, att bolagen i allmänhet ha samma tariffpremier, såväl de som ha stora omkostnader, som de vilka arbeta billigt. Införes i enlighet med lag-

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.

(Forts.)

förslaget omkostnadsplan och kontroll över densamma, kunna tarifferna i klara och tydliga siffror framlägga för försäkrings-tagarna, hur bolagen förvalta vad som egentligen är försäkrings-tagarnas tillgång.

Nu påstå reservanterna, att fastställandet av denna omkostnadsplan och detta sätt för beräkning av premierna, varigenom man skulle se till, att varje särskild del av premierna vore tillräcklig, skulle medföra, att premierna i själva verket komme att springa i höjden, naturligtvis till stor skada för en massa små försäkringstagare. Detta påstående är emellertid, jag nödgas säga det, tydligen alldeles grundlöst. Om erfarenheten visat, att den nu utgående tariffpremien är tillräcklig, i det bolagen faktiskt kunnat bestrida sina omkostnader, göra avsättningar till premiereserv och säkerhetsfond, utbetala försäkringsbeloppen och därutöver utdela vinst till försäkringstagarna, så är det klart, att denna tariffpremie skall kunna delas upp på det sättet, att varje särskild del skall vara fullt tillräcklig med avseende å sitt ändamål; nettopremien tillräcklig för att betrygga utbetalningen av försäkringssumman och omkostnadspremien tillräcklig för att betäcka omkostnaderna o. s. v. Det kan sålunda icke bli tal om att den riktigare beräkningen av nettopremien och omkostnadspremien skall i och för sig medföra någon höjning av tariffpremien. Nettopremien torde nu beräknas för hög, omkostnadspremien för låg. Vid riktigare beräkning sänkes den förra och höjes den senare. Därvid kan totalbeloppet, tariffpremien, bli va oförändrad.

Men det kan hända, att tariffpremien blir, *icke höjd*, såsom reservanten förmenar, *utan sänkt*. Detta inträffar, om det vid den noggrannare beräkningen av kostnadspremien visar sig, att man kan välja sådana grunder för beräkningen av nettopremien, att denna sänkes mer än omkostnadspremien höjes. Sannolikhet härför förefinnes enligt mitt förmenande på grund av de stora överskott bolagen erhållit. Jag erinrar exempelvis, att premierna nu beräknas efter 3½ procent, d. v. s. man beräknar att å de penningar, som försäkringstagaren betalar in i form av premier, skall icke utgå mer än 3½ procents ränta under den tid försäkringen gäller. Erfarenheten har visat, att bolagen erhållit väsentligt högre ränta på sina placeringar. Om man nu genom fastställande av omkostnadsplan kan försäkra sig om, att bolaget räknat försiktigt i fråga om omkostnaderna, kan det hända, att försäkringsinspektionen och sedan Kungl. Maj:t kunna vara med om att bestämma räntefoten vid premieberäkningen till 4 procent, vilket har en mycket stor inverkan på premierna och sannolikt kommer att medgiva en sänkning av tariffpremien.

Den ärade reservanten har även sagt, att det lägges för stor makt i försäkringsinspektionens hand, att det blir ett visst envälde, den kommer att utöva, och han har i sin reservation något mera tryckt på detta. Han menar, att en genomgående grund-

tanke hos lagförslaget är inspektionens strävan att tillvälla sig envælde över den privata försäkringen. Ja, det kan nog låta så, men om man ser efter i gällande lag — och i den delen föreslås nu ingen ändring — är det icke så synnerligen farligt med inspektionens envælde. Bestämmelserna i detta fall återfinnas i § 136 och där står, att om avvikelse sker från lagen eller från bolagsordningen eller från stadfästa grunder etc. så äger försäkringsinspektionen att ingripa. Här blir, som sagt, icke någon ändring enligt det nya förslaget. Men enligt förslaget skulle såsom nämnt omkostnadsplan stadfästas, och sålunda kommer den under kontroll. Om nu försäkringsinspektionen finner, att avvikelse skett från den sålunda fastställda omkostnadsplanen, vad är det inspektionen då har att göra? Jo, den äger att förelägga bolaget att vidtaga erforderliga åtgärder. Om bolaget icke bryr sig om att göra någonting, vad händer då? Försäkringsinspektionen kan i sådant fall icke göra annat än att anmäla saken hos Kungl. Maj:t som då prövar saken, och så kan Kungl. Maj:t förelägga bolaget att vidtaga de erforderliga åtgärderna. Om nu bolaget fortfarande tredska, vad kan Kungl. Maj:t göra? Jo, om Kungl. Maj:t finner, att försäkringstagarnas säkerhet äventyras, kan Kungl. Maj:t förbjuda bolagets fortsättande och förordna om dess upplösning. Inspektionens anmälan leder sålunda till åtgärd från Kungl. Maj:ts sida endast om försäkringstagarnas säkerhet äventyras. Jag hemställer till herrarna, om det är för mycket, att Kungl. Maj:t i detta fall, då inspektionens och Kungl. Maj:ts föreläggande icke lett till resultat och försäkringstagarnas säkerhet äventyras, kan tillgripa det yttersta medlet att upplösa bolaget.

Den ärade reservanten har även framhållit, att auktoriteterna på detta område varit synnerligen delade i sin uppfattning. När för ett par år sedan detta lagförslag framlades från försäkringsinspektionen, möttes det med tämligen olika uppfattningar från olika håll. Försäkringsbolagen delade sig, kan man säga, tämligen jämnt i vänner och motståndare till förslaget. Inom akutarieföreningen var ställningen, såsom även den ärade reservanten påpekade, den, att till en början 11 och sedermera 10 av dessa medlemmar rätt skarpt kritiserade förslaget, under det att 8, däribland föreningens ordförande, professor Phragmén och vice ordföranden professor Jäderin, bestämt ställde sig på lagförslagets sida. Så gick ännu en tid och detta lagförslag lades sedan fram av den förra regeringen vid januaririksdagen. Det hölls då ett sammanträde i försäkringsföreningen, och nu hade, kan man säga, kritiken tystnat. Man hade nämligen tänkt sig in i förslaget och granskat detsamma, och man hade därvid funnit, att det i själva verket var ganska välbetänkt, även om det ålade bolagen en tämligen sträng kontroll. Jag vill påpeka, att det här icke är meningen att på något sätt binda bolagens rörelsefrihet; det är icke meningen att i lagen föreskriva vissa taxor i fråga om premier, omkostnader eller sådant, utan endast att en fullt tydlig plan skall läggas fram, så att man kan vara förvis-

Ang. tillägg till lagen om försäkringsrörelse.
(Forts.)

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)

sad om, att bolaget självt har kalkylerat riktigt med hänsyn till försäkringstagarnas säkerhet. Nu har den sittande regeringen likaledes lagt fram förslaget, det har blivit ingående granskat av lagutskottet, och dess övervägande majoritet, sammansatt av personer från olika partier, har varit med om att tillstyrka förslaget. Jag tror därför, att herrarna göra klokt i, om ni här följa utskotts-majoriteten i dess yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Den omständigheten, att flertalet av våra livförsäkringsbolag nu ställa sig på lagförslagets sida, tycker jag för min del vittnar mycket högt om den svenska försäkringsverksamhetens ståndpunkt för närvarande. Försäkringsbolagen äro icke rädda att underkasta sig en så vittgående kontroll, som här är ifrågasatt, och jag tror icke heller, att denna kammare skall göra något oriktigt eller oklokt, om den biträder detta förslag, som åsyftar en strängare kontroll.

Utom den fråga, som jag här närmast berört, finnes det ju en hel del andra nya saker i detta förslag, om vilka man kan säga, att de så gott som stå i organiskt sammanhang med den omkostnadsplan, jag förut omnämnt. Så i fråga om beräkning av premiereserven, premieåterbäring o. s. v. Då emellertid den första ärade talaren icke närmare gått in på dessa frågor och desamma för övrigt äro av mycket teknisk art, skall jag för närvarande icke vidare yttra mig om desamma, men förbehåller mig att sedermera få återkomma därtill.

Herr Persson i Norrköping: Jag har här endast begärt ordet för en liten replik. Herr statsrådet trycker skarpt på den uppfattning, som försäkringsinspektionen lägger till grund för sin ståndpunkt i denna fråga och som även lagutskottet synes dela, nämligen att genom detta nya lagförslag skulle försäkringen bliva billigare i stället för dyrare. Men aktuariieföreningen säger dock något annat. Den säger nämligen: »Det är svårt att inse, att en lag, som sålunda lämnar rikligare medel att förfoga över, skall kunna tvinga bolagen till sparsamhet. Kungl. försäkringsinspektionen synes ej heller själv hysa stora förhoppningar, att sparsamhet skall kunna ernås, åtminstone genom anskaffningskostnadernas nedbringande, om lagförslaget antages.» Vidare anföres att försäkringsinspektionen räknar med en anskaffningskostnad av 35 kronor pro mille vid grunderna av ordningen 1 och 2, och det framhålles, att dessa anskaffningskostnader äro synnerligen höga och att det blott är undantagsfall, då de gått upp till det belopp, som herr statsrådet angav eller 45 kronor pro mille. I något fall, kan det ju ha inträffat, men det är, som sagt, undantagsfall. Om jag vore säker på, att genom detta förslags antagande anskaffningskostnaderna skulle nedbringas under dessa oproportionerligt höga belopp, skulle jag icke ha något att anmärka, men jag tvivlar på, att man kommer till ett sådant resultat.

Nu säger herr statsrådet, att då de hittillsvarande premiebeloppen fördelade efter de grunder, som nu tillätas, ha räckt till, böra de även kunna räcka till i fortsättningen till anskaffningskostnader, löpande omkostnader, förvaltningskostnader och utbetalningar av försäkringssummor. Men det kommer någonting till här; det finnes nämligen något som heter återbäringspremier. Det är sant, att återbäringspremierna icke äro obligatoriska, utan de äro självfallet frivilliga, men frågan är: kommer försäkringsinspektionen att i något enda fall godkänna en omkostnadsplan som är så nätt tilltagen, att där icke lämnas någon marginal för vinst? Kommer icke försäkringsinspektionen i stället att i full överensstämmelse med lagens bestämmelser kräva, att så och så stor skall premien vara, eljest godkännes icke omkostnadsplanen och bolaget får icke fortsätta med sin verksamhet. När det här talas om omkostnader, skola vi komma ihåg, att dessa omkostnader icke äro till finnandes, de äro icke faktiska, utan det gäller här en tänkt plan, en på förhand uppgjord plan för, huru det i framtiden kan komma att ställa sig. Det står nu i lagen: »Omkostnaderna må icke antagas lägre än vad enligt tillgänglig erfarenhet från försäkringsrörelse av den ifrågavarande arten kan anses vara erforderligt för sådan rörelse». Nu kan man ju misstänka, att försäkringsinspektionen kommer att lägga allt för stark försäkringsteknisk synpunkt på denna omkostnadsplan och att den följaktligen alls icke kommer till det resultat som herr statsrådet här antog, att den skulle komma till, eller billigare omkostnader, i synnerhet i fråga om anskaffningskostnaderna, vilket ju dock vore en synnerligen god sak.

Vidare säger herr statsrådet något, som var en ny upplysning för mig, nämligen att försäkringsbolagen allmänt gå med på denna lag. Och det skulle visa, att det är en god sida av bolagsverksamheten, att bolagen äro villiga att underkasta sig kontroll. Det var en ny upplysning för mig, ty av propositionen och dess bilagor har det framgått, att de bolag, som gått med på lagen, äro Thule, Skåne, Allmänna Liv, Oden, Balder och De förenade. Vad beträffar De förenade tillåter jag mig betona, att detta bolag avsätter icke några fonder utan återförsäkrar allt. Det kan därför endast betraktas såsom en agent för fem andra större bolag. De bolag, som äro emot lagen, ha angivits vara Skandia, Svea, Nordstjernan, Viktoria, Nordpolen, Svenska Liv, Valand, Trygg, Stockholm och Framtiden. Då nu dessa bolag övergått, är det desto bättre. Då skall man tro att det är bra, men detta har icke av handlingarna framgått utan först nu upplysningsvis meddelats av herr statsrådet. Nu är det klart, att mitt lekmannaförstånd räcker icke långt till mot alla de auktoriteter, som uttalat sig, men jag vill verkligen tillåta mig att uttala en varning mot att alltför mycket lita på auktoriteter. Och må vi noga vara på det klara med att icke fatta något avgörande definitivt beslut i denna sak, som kan

*Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)*

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)

skada den försäkringsrörelse, som man på annat håll har strypt till på grund av vissa oegentligheter på området, som givetvis böra rättas. Utan bör man fara varsamt fram med denna försäkringsrörelse, ty det är dock av betydelse, att man icke lägger uteslutande teoretiska synpunkter på saken.

Herr Petersson i Lidingö villstad: Herr talman, mina herrar! Efter det utförliga och sakrika anförande, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet hållit, återstår det för mig icke mycket att säga. Det är väsentligen samma synpunkter, som han framhållit, som varit för oss inom utskottet bestämmande.

Det är klart, att i en så ytterligt speciell sak som den föreliggande känner man sig i mycket främmande och tvehågsen; och jag ger den ärade reservanten rätt i att man får gå fram med stor varsamhet, innan man ger sig på något nytt. Men även om man icke kan i alla detaljer behärska ämnet, så att man t. ex. själv skulle kunna göra upp de grunder, som det i vissa stycken talas om, eller i visst fall göra upp beräkningar efter dem, så kan man emellertid — och det måste man kunna — bedöma de stora linjerna och de grundsatser, på vilka den nya lagen är byggd. Annars vore det ju meningslöst att skicka saken till riksdagen. Det är också på det sättet som vi gått till väga, inom utskottet, och det är på det sättet den ärade reservanten själv gått tillväga. Han har försökt lägga de stora linjernas mått på detta.

Vad reservanten egentligen synes frukta för, är att börja med ökade premier, att den nya lagen skulle leda till ökade högre premier. Jag vill tillägga ett ord till vad herr statsrådet sade därom. Vi fingo i utskottet oss förelagt ett räknat exempel avseende tre olika arter av försäkringar, tagna från ett av våra större bolag. Tariffpremien är i denna räkning upptagen sådan den för närvarande utgår och denna tariffpremie är väl ungefär densamma som i andra försäkringsinrättningar. De måste ju hålla något så när lika höga premier. Då visar det sig, att om den tariffpremien delas upp efter de grunder, som bolaget enligt gällande lag nu följer, får man för *hög* andel till den egentliga premiereserven, d. v. s. det, som skall täcka själva försäkringen, och för *låg* andel som skall täcka omkostnaderna. Delas åter samma premie upp efter de grunder, som det nya lagförslaget angiver, få vi att börja med en avsevärt mindre del, som täcker själva försäkringen, d. v. s. vad som engång skall betalas ut. Och detta visar, mina herrar, att premierna böra kunna nedbringas, ty vad som är nödigt för att säkerställa en så och så stor försäkring är i verkligheten icke så mycket som nu för tiden beräknas. Däremot är det belopp som i de gällande tariffpremierna enligt nuvarande beräkningsgrunder avses till omkostnadernas betäckande för litet; det måste ökas något. Men det behöver icke ökas så mycket som upp till tariffpremiens fulla belopp, utan det

återstår i alla fall en liten säkerhetsmarginal med vilken tariffpremier överskjuter vad som behöver åtgå till premiereserv och omkostnad.

Således betyder lagförslaget i grund och botten *huvudsakligen en omläggning av de olika delar*, som ingå i nu gällande tariffpremier. Men, säger man, vad skall då det hela tjäna till? Varför skall en sådan omläggning behövas? Pengarna som komma in äro ju desamma och om den ena posten är större och den andra mindre eller tvärtom inverkar ju icke. Jo, det inverkar så till vida, att omkostnaderna kunna och böra fixeras till sitt verkliga belopp så långt möjligt är, varken mer eller mindre.

Det är kravet att få fram en omkostnadsplan, som det här är fråga om, och en sådan omkostnadsplan verkar i två riktningar. Att börja med bör man kunna räkna med lägre premier än hittills om omkostnaderna behörigen begränsas. Man kan räkna premierna snävare, då man har garanti för att omkostnadsplanen icke överskrides. Det är det ena. Det andra, det viktigste, är att det blir möjligt att få något håll på dessa anskaffningskostnader, som för närvarande springa i höjden på sådant sätt, att det i vissa fall till och med sätter i fara den försäkrande anstaltens soliditet. Det är icke rimligt, mina herrar, när, såsom herr statsrådet nämnde, omkostnaderna springa upp till en femtedel av premierna och när anskaffningskostnaderna gå upp till 40 kronor och mera pro mille av det försäkrade beloppet. Och varför springa de upp? Jo, på grund av den ohejdade konkurrens, som råder emellan de olika bolagen. Får man nu såsom lagförslaget innehåller, en omkostnadsplan, blir det möjligt att kunna kontrollera och hålla hand över att omkostnaderna icke springa i höjden för starkt. Då kan försäkringsinspektionen ingripa mot de osunda anskaffningsmetoder som finnas på en del håll inom försäkringsrörelsen. Hur det går till har herr statsrådet redan skildrat, och jag vill fästa uppmärksamheten på, att de yngre och svagare bolagen för att kunna draga sina stora anskaffningskostnader se sig nödsakade att tillgripa den bestämt förkastliga utvägen att sälja en del av sin försäkringsstock till återförsäkringsbolag. Därigenom få de in en stor summa på en gång, och den använda de för sina omkostnader. Vem tro herrarna att detta till sist går ut över? Jo naturligtvis över försäkringstagarna. De bliva absolut uteslutna från den möjlighet av billigare villkor genom premieåterbäring, som ett sunt och förståndigt skött bolag verkligen kan erbjuda.

Jag vill, eftersom jag har ordet, beröra en sak till, som tycks ha legat reservanten mycket om hjärtat. Den står också omtalad i reservationen. Han fruktar att detta förslag skulle gynna de äldre bolagen och sätta de yngre bolagen i en ofördelaktig ställning. Det är nu ett av de huvudskäl, som föranlett reservationen.

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 34. 3

Ang. tillägg till lagen om försäkringsrörelse.
(Forts.)

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)

Nå, först och främst är det ju givet, att ett gammalt inarbetat företag ovillkorligen måste i viss mån hava försprång framför ett nystartat av samma slag. Det är något, som är helt naturligt och som gäller över hela linjen i vår affärsrörelse. Det kan man icke komma ifrån. Vad man sålunda har rätt att kräva är, att den naturliga överlägsenhet, som det gamla bolaget har, den skall icke genom lagstiftningen göras om intet, den skall icke paralyseras. Men lagstiftningen skall tillika så inrättas, att den icke lägger några *obehöriga* hinder för de nystartade bolagen att komma sig upp och växa sig starka. Äldre bolag få icke obehörigt gynnas på bekostnad av de unga utan rättvisa skall skipas åt båda håll, och det är just vad denna lagstiftning gör. Den lämnar sålunda åt de yngre bolagen ett par medel, som i konkurrensen med de äldre bolagen böra för dem vara av synnerligt stor betydelse. Det ena är att de anskaffningskostnader, som måste utgå, få amorteras icke som nu inom en kort tid utan under hela den tid, som försäkringen gäller. Och det andra är att den premieåterbäringsreserv, som finnes föreskriven i lagen och vars uppgift är att användas för att göra premierna billigare i den mån detta kan ske — denna premieåterbäringsreserv får i vissa delar ersätta säkerhetsfonden. Den nuvarande säkerhetsfonden kan alltså räknas lika med den blivande säkerhetsfonden och premieåterbäringsreserven. Dessa saker äro ju av teknisk natur, men efter vad man sagt oss, måste de vara av synnerligt stort värde för yngre bolag, för vilka det gäller att konsolidera sig.

Jag vet mycket väl, att det är av omsorg för de nybildade bolagen som herr Persson avgivit sin reservation och att densamma dikterats av någon farhåga för att lagförslaget skulle vältra stenar i vägen för under bildning varande försäkringsinrättningar. Jag är ense med honom, att så icke får ske, men om han vill göra sig besvär att undersöka förhållandena på det område, som intresserar honom, så skall han kanske finna, att lagförslaget hellre bör hälsas med tillfredsställelse och vara välkommet just på det håll, som han tänkt på. Ty kan ett så beskaffat nystartat bolag — som frågan gäller — arbeta med mindre omkostnader — och det är ju det, som är meningen — så kan det också erhålla fastställelse på en omkostnadsplan, som upptager dessa lägre kostnader, och kan därigenom få de lägre premier, som bolaget anser sig kunna utlova.

Det är nog icke lönt att giva sig in i detaljer vidare. Vi ha tillräckligt sysselsatt oss med sådana i utskottet, och fullt kan man ju icke smälta dem. Majoritetens uppfattning har emellertid varit den, att vi icke kunnat finna något hål i detta nya förslag, någon punkt som skäligen skulle kunna giva anledning till grundade farhågor för dess verkningar, men däremot ha vi funnit sådana sidor hos förslaget, som lova oss — såvida man över huvud kan lita på sitt omdöme i dessa frågor — att det

skall givas en verksam bot för de osunda företeelser, som hota att menligt inverka på försäkringsrörelsen.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelsen.
(Forts.)*

I detta anförande instämde herr *Pettersson* i Södertälje.

Herr *Tengdahl*: Herr talman! Jag vill börja med att giva allt erkännande åt utskottet för det sätt, varpå det behandlat denna svåra punkt i denna svåra fråga och jag tillåter mig uttala som min och jag tror även andras mening, att det icke varit nödvändigt, att herr *Persson* i Norrköping så ingående skildrat sina själskval eller sina tvivelsmål inför denna fråga.

Som före detta försäkringstjänsteman vill jag beklaga, att han på detta sätt fått hela saken om bakfoten. Han fruktar tydligen, att försäkringsinspektionen kan komma att sätta upp fordringarna på omkostnaderna och att detta skulle återverka på premierna. Men saken är, som vi, som äro något inne i de verkliga förhållandena, veta, att det just klagas över att en del bolag, särskilt mindre, drivas med alltför höga omkostnader, och att det är detta som utgör hindret. Då är det väl mycken liten utsikt för, att försäkringsinspektionen skulle fordra större omkostnader in toto än de omkostnader äro, över vilkas stora höjd man klagat. Jag skulle vilja fråga: vilka äro de affärer, som kunna tänkas bli grundade hädanefter? De, som finnas, torde måhända mindre komma att träffas av detta förslag, men efter vilken typ kunna de affärer tänkas bli grundade, som kunna lida något men av den större stränghet, som denna lag representerar? Jo, det är just bolag av en typ, som jag för mig själv döpt till struntbolagstypen. Det är för närvarande så, att det härskar den fullständigaste frihet för varje person, som har tillräcklig fäfånga att bli kallad för direktör och som har tillräckligt antal släktingar, som kunna vara villiga att bli styrelsemedlemmar och revisorer i företaget och därtill ha lust att vedervåga sina penningar, det finnes säger jag för sådana personer den fullständigaste frihet att starta bolag, oaktat det icke kan bevisas, att bolaget har det allra ringaste existensberättigande. Av hurudan typ blir ett sådant bolag efter några år? Ja, såsom redaktör för en publikation till försäkringstagare har jag för några år sedan haft nöjet eller åtminstone plikten att gå igenom samtliga dessa bolags årsberättelser, och därvid har man kunnat träffa på denna struntbolagstyp i ungefär följande siffror. De behöva ju icke vara exakta, då jag icke vill chikanera någon. Bestånd vid årets början 8 miljoner, anskaffning 12 miljoner, anulering 6 miljoner, bestånd vid årets slut 8 miljoner, icke avskrivna anskaffningskostnader 300,000 kronor. Det är möjligen affärer av denna osunda beskaffenhet, som skulle kunna bli lidande av, att man stramade till en liten smula i avseende på den alltför obegränsade friheten att till-

Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)

fredsställa direktörssjukan genom att bilda nya bolag. Min ärade vän talade om att han var rädd för att försäkringsinspektionen skulle erhålla för stor makt. Det verkliga förhållandet är, som verkliga försäkringsmän väl känna till, att man klagat allt högljuddare för varje år över, att försäkringsinspektionen har för liten makt. Jag vill icke säga, att så är förhållandet under den nuvarande överdirektören, men då tjänsten var en bisyssla, kan man säga, att det ofta inträffade, att försäkringsinspektionen icke använde den lilla makt, som den hade. Min ärade vän herr Sven Persson är ju mycket intresserad för förvaltningen av folkets penningar, men om han är det, så är det ju klart, att han måste vara intresserad av, att tillsynen över dem, som förvalta folkets penningar — i det här fallet försäkringsbolagen — blir något litet stramare än den nu är, ty ur den mest demokratiska synpunkt finnes, såvitt jag kan förstå, icke någon anmärkning att framställa mot denna lagstiftning, utan de smås intressen bevakas i ganska hög grad genom denna lagstiftning, som en hel del försäkringsmän, det vågar jag försäkra mina kamrater och vänner i kammaren, finna vara långt ifrån nog sträng.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Det må tillåtas mig att avgiva en liten replik, vilket torde krävas i synnerhet som den siste talarens anförande hade med saken mycket litet att skaffa utan i stället sökte excellera i diverse kvickheter, som denna debatt varit frigjord från hittills.

Då han talade om så kallade struntbolag, så erinrar jag mig, att han använde samma uttryck, då vi hade att debattera lagen om understödsföreningar: som struntföreningar benämndes då de små föreningarna. Hela hans teori synes i princip huvudsakligen gå ut på en stark kontroll. Men det är icke därpå det hänger utan på att försäkringsväsendet visserligen är säkert, men därjämte praktiskt lämpat efter förhandenvarande förhållanden. Det bolag, som herr Tengdahl talade om och vari han varit tjänsteman, har inga fonder till återbäring åt de försäkrade alls. Det kan populärt räknas som en agent för fem stycken andra bolag och intet annat, varför jag anser, att det sätt, varpå detta bolag är ordnat, icke kan läggas till grund för förevarande lagstiftning och för de bolag, som skulle komma att lyda under densamma.

Jag ber få betona, att jag lämnar kritiken beträffande mig själv å sido.

Herr Tengdahl: Herr talman! Jag ber bestämt få protestera mot, att jag skulle uttalat mig på något sätt ringaktande om understödsföreningarna, då den lagen var under behandling, såsom det tycktes framgå av herr Perssons anförande. Det har jag bestämt aldrig gjort.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Persson i Norrköping under överläggningen framställda yrkandet, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

*Ang. tillägg
till lagen om
försäkrings-
rörelse.
(Forts.)*

§ 7.

Härpå upptogs till behandling särskilda utskottets nr 1, utlåtande, nr 1, angående regleringen av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, omfattande anslagen till lantförsvarsdepartementet.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 5—8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkten 11.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 12 och 13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—18.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkten 20.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkten 22.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 23 och 24.

Lades till handlingarna.

*Ang. mötes-
bidrag åt vissa
officerare och
under-
officerare.*

Punkten 25, angående mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare.

I punkten 26 under fjärde huvudtiteln av statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för tilldelande av mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare enligt i statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden för den 14 januari 1914 angivna grunder å extra stat för år 1915 anvisa ett förslagsanslag av 130,988 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner i förevarande ämne, avgivna den ena, nr 52, inom första kammaren av herrar *Dahl* och *F. Söderbergh* och den andra, nr 31, inom andra kammaren av herr *Nilsson* i Bonarp m. fl. Uti dessa motioner hemställdes, att riksdagen måtte för tilldelande år 1914 av mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare med vederlikar enligt ovan angivna grunder anvisa ett förslagsanslag av 160,000 kronor.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte för tilldelande av mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare med vederlikar enligt i statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden den 14 januari 1914 angivna grunder å extra stat för år 1915 anvisa ett förslagsanslag av 130,988 kronor.

b) att herrar Dahls och F. Söderberghs samt herr Nilssons i Bonarp m. fl. förberörda motioner icke måtte till någon riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Vid punkten fanns emellertid fogad reservation av herrar greve *H. Hamilton* och *Andersson* i Skivarp, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt herrar Dahls och F. Söderberghs och herr Nilssons i Bonarp m. fl., ovannämnda motioner, måtte för tilldelande av mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare med vederlikar under åren 1914 och 1915 enligt i statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden den 14 januari 1914 angivna grunder å extra stat för år 1915 anvisa ett förslagsanslag av 290,988 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1914 förskjuta ett belopp

av högst 160,000 kronor för att sedermera ersättas av vad sålunda anvisats.

Ang. mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare.

Punkten föredrogs, varefter

(Forts.)

Herr Andersson i Skivarp yttrade: Herr talman, mina herrar! Under punkten a) har icke någon skiljaktighet rått mellan ledamöterna inom utskottet, vare sig ifråga om behovet av detta anslag eller ifråga om sättet för dess utgående. Men ifråga om punkten b) i utskottets betänkande har jag för min del jämte en annan ledamot av utskottet — vi voro för resten flera, fastän de övriga icke reserverade sig — ansett, att vi här icke kunde följa utskottet.

Det är ju så, att redan när nu gällande härordning år 1901 antogs, det var åtminstone tämligen säkert sagt ifrån att kasernerna vid samtliga regementen skulle vara färdigbyggda under år 1913. Denna plan har emellertid icke kunnat realiserar; och därigenom har en del av de officerare och underofficerare, som skola tjänstgöra vid de icke kasernerade regementena, fått och få ådraga sig ganska stora kostnader under den tid rekrytskolan pågår, därför att de måst skaffa sig bostäder även på de platser där regementena övas, när dessa icke ligga i närheten av deras hem.

Nu ha vi reservanter för vår del ansett, att dessa mötesbidrag, som nu enligt Kungl. Maj:ts förslag under 1915 skola tillkomma officerare och underofficerare med vederlikar, böra tillkomma dem även under 1914. Det är ju så, att redan 1911 ingick en arméfördelningschef till Kungl. Maj:t och anhöll att dessa personer måtte få ett sådant mötesbidrag, visserligen icke alldeles lika med detta, men han anhöll om 50 % av den dagavlönning, som de förut hade. Kungl. Maj:t ansåg emellertid detta icke kunna föranleda till någon åtgärd. Oaktat ny anmälan inkom under år 1912 har Kungl. Maj:t icke brytt sig om denna sak förrän efter 1913, när ny ansökan inkommit från en ny arméfördelningschef. Då kom Kungl. Maj:t till 1914 års riksdagar och föreslog, att dessa underofficerare m. fl. skulle hava ett extra mötesbidrag för 1915. Då borde väl saken ligga så, tycker man, att samma personer, som nu skola hava sitt mötesbidrag för 1915, samma personer borde vara lika berättigade att 1914 få det mötesbidraget, alldenstund det var beräknat och för dem tillkännagivet att kasernerna skulle vara färdiga under 1913.

Nu kan man visserligen säga, och jag vet mycket väl att det kommer att sägas också, att det är en principalsak, som riksdagen icke gärna vill gå med på, att lämna sådana här ersättningar retroaktivt. Men den ersättning det här gäller är på sätt och vis icke retroaktiv. En del därav skulle redan vara utbetalad, nämligen för de rekrytskolor som började nu på våren, men det är ju ännu en tid som de ligga inne, och sålunda

Ang. mötes-
bidrag åt vissa
officerare och
under-
officerare.
(Forts.)

kan man säga, att detta bidrag icke är fullt retroaktivt. Däremot kan man icke säga annat än att det är rättvist. Dessa officerare, underofficerare och vederlikar hava icke någon skuld i att de icke hava kommit med, just därför att de redan under 1911 och 1912 hos Kungl. Maj:t sökt att få detta anslag. Jag har därför icke kunnat finna annat än att det är fullt rättvist, att, i överensstämmelse med motionärernas begäran, de även under 1914 få sig detta mötesbidrag tillerkänt; och jag ber härför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Hamilton och mig vid betänkandet fogade reservationen.

Vidare anförde:

Herr Sommelius: Herr talman, mina herrar! Jag har icke många ord att tillägga till vad den föregående ärade talaren har anfört. Herrarna hava naturligtvis själva läst såväl själva förslaget och utskottets utlåtande som också reservationen och veta således, hur ärendet ligger. Jag vill blott rikta en vördsam hemställan till kammarens ledamöter, att de måtte beakta det rättvisa och billiga i den gjorde framställningen.

Jag vill erinra om att det här gäller blott gifta officerare och underofficerare och deras vederlikar, och att framställningen avser att de skulle erhålla därför en gottgörelse på den grund att de sex månaderna av året äro hänvisade att tjänstgöra på annat ställe än det, där de hava sin verkliga förläggning. Jag förmenar att man kan säga, att utskottet, liksom Kungl. Maj:t, gjort ett uttalande om det rättvisa häruti, i det att bägge, både Kungl. Maj:t och utskottet, för år 1915 fastställt ett lönetillägg för dessa personer; och vad som för år 1915 anses behöfligt bör väl med samma rätt utgå även för år 1914.

Jag tillåter mig därför förnya min vördsamma hemställan till kammaren, att kammaren vid detta tillfälle måtte behjärta den framställning, som här är gjord för dessa officerare, underofficerare och vederlikar; och jag ber, herr talman, att få tillstyrka bifall till den av herr Hamilton och herr Hans Andersson avgivna reservationen.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Vid alla löneförbättringar och alla lönerogeringar, som under senare tid ifrågasatts, har man låtit sig angeläget vara att icke låta dessa förbättringar få en retroaktiv verkan. Den uppfattningen har man kommit till på grund av de erfarenheter, som man ej minst inom statsutskottet har varit i tillfälle att göra beträffande de icke överskådliga konsekvenser, som varje biträdande av en retroaktiv tillämpning av en löneförbättring har med sig. I dag gäller det en grupp av tjänstemän, i morgon kan det gälla en annan.

De skäl, som nu av en ärad talare på Malmöhusbanken här hava anförts, de kunna med säkerhet anföras till stöd för snart sagt vilken löneförbättring som helst. Ty det inträffar minsann icke

sällan, att det av personalen inom en eller annan tjänstemannagrupp göres framställning till Kungl. Maj:t om löneförbättring, utan att detta föranleder någon som helst framställning till riksdagen eller där föranleder beslut. Men skulle den omständigheten, att framställning uti ifrågavarande fall gjorts, anses prejudicera, att då löneförbättring anses böra vidtagas eller ifrågasättas, densamma på den grunden skall tillämpas retroaktivt, ja, då tror jag att riksdagen är inne på vägar, som riksdagen i detta nu icke är i tillfälle att överskåda och som på grund av sina verkningar icke komma att bli lyckliga.

Ang. mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare.
(Forts.)

Jag ber härmed att få anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Herr Sommelius: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få instämma i den siste ärade talarens erinran om, att riksdagen hittills i allmänhet icke har velat vara med om att vid löneförbättringar låta dessa få en retroaktiv verkan, och jag tror också, att det är i sin ordning att riksdagen vidhåller denna uppfattning. Men jag anhåller att få erinra om, att det här icke alls är tal om någon löneförbättring, utan det är fråga om en fullt befogad ersättning på grund av de högre kostnader, som vissa officerare, underofficerare och deras vederlikar ha fått vidkännas och få vidkännas på den grund att de ända till sex månader om året få tjänstgöra på annat ställe än där de äro bofasta. Det är således här icke någon löneförbättring det gäller utan en ersättning till dessa personer för större kostnader vid utförandet av deras arbete i statens tjänst; och om en sådan ersättning kan man icke säga att den är en löneförbättring.

Jag ber även att få erinra om, att den princip, varom riksdagen nu i dag skulle besluta, redan genom kungl. brevet den 28 september 1907 blivit tillämpad för sådana officerare som skulle tjänstgöra vid så kallade utbildningsskolor. Detta skedde som sagt redan 1907, och vi göra i dag genom att villfara den gjorda framställningen icke alls något som strider mot riksdagens tidigare handlingssätt i dylika frågor.

Jag ber därför, med erkännande för övrigt av den siste ärade talarens fullt berättigade framhållande av att löneförbättringar icke böra utgå retroaktivt, att få förnya min hemställan om bifall till reservationen.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag kan icke dela den siste ärade talarens uppfattning att icke detta skulle vara en löneförbättring. Men det är naturligtvis icke därför, att det är en löneförbättring, som jag motsätter mig anslaget, utan det är ur ren statsregleringssynpunkt. Riksdagen har hittills icke varit benägen att belasta den statsreglering, som man håller på med att göra upp, med anslag som gå tillbaka. Här gäller det ju dock, om motionärernas förslag bifalles, att riksdagen skall besluta att på 1915 års stat uppföra 160,000 kr., som redan

Ang. mötes-
bidrag åt vissa
officerare och
under-
officerare.
(Forts.)

under 1914 skola utgå. Alltså, man kan icke komma ifrån, att vad det här gäller, det är en retroaktiv reglering, som icke kan vara hälsosam ur själva statsregleringens synpunkt.

Det har ju flerfaldiga gånger i statsutskottet och även här i kamrarna diskuterats för och emot denna princip, och jag medger villigt, att det någon gång har så att säga avvikits från densamma, men då har det varit i alldeles särskilt ömmande fall. Jag erinrar mig särskilt, när det gällde att reglera lönerna för ett visst verks lägre tjänstemän. Då inkom Kungl. Maj:t med en proposition, vilken riksdagen som sådan icke hann att behandla vid den riksdag, då propositionen gjordes. Ut i det utlåtande, som då skrevs, och vari utskottet avstyrkte Kungl. Maj:ts proposition, utfäste sig emellertid riksdagen, på utskottets förslag, att, om den kungl. propositionen återkomme påföljande år uti så pass god tid att riksdagen hade tid att behandla ärendet, riksdagen vid det förhållandet skulle tillgripa denna retroaktiva form. Men då gällde det verkligen också tjänstemän, vilkas avlöningar voro så orimligt små, att det låg fara uti att förvägra det då framställda lönekravet.

Här kan man visserligen, ur den synpunkten att kasernbyggandet har fördröjts utöver den för arbetets färdigställande beräknade tiden, säga, att det formellt sett är rätt, att riksdagen bifaller vad motionärerna framställt; men jag tror, att dessa tjänstemän, som det här gäller, skola vara synnerligen belåtna med att från och med 1915 få den av Kungl. Maj:t ifrågasatta förhöjningen i deras inkomst. Av rent principiella skäl har jag därför inom utskottet icke kunnat biträda den mening, som här företrätts av de talare, som stå bakom motionen, och de reservanter som här hava antecknat sig. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Det är endast i anledning av vad den ärade representanten från Helsingborg anförde beträffande 1907 års prejudikat, som jag vill erinra därom, att det icke är minst erfarenheten om varthän just det prejudikatet skulle kunna föra, som har givit statsutskottet full klarhet om en sak, och det är, att man måste beträffande löneförbättringar, löne regleringar eller ersättningar, såsom herr Sommelius sade, följa en viss princip, ty annars kommer allting att bli flytande på detta område och det skulle ur statsregleringssynpunkt, som herr Thorsson mycket riktigt anført, komma att verka synnerligen ofördelaktigt. Jag kan sålunda icke av vad herr Sommelius anförde på något sätt känna mig övertygad om det rätta i att frånträda det yrkande jag här framställt.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Då jag är en av motionärerna i denna fråga, ber jag att få säga några få ord. Jag ber då att först få uttala ett erkännande till första särskilda utskottet därför, att det så enhälligt har

tillstyrkt den framställning, som gjorts av Kungl. Maj:t i detta ärende. Men jag skulle ha varit ändå mera tacksam, om utskottet hade sträckt sin välvilja något längre och även godkänt den framställning, som jag och mina medmotionärer framfört i detta ärende, ty enligt mitt förmenande ha vi anfört särskilt goda skäl för vår framställning.

Ang mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare.
(Forts.)

Det är ju onekligen så, att i övergångstider det händer, att tjänstemän kunna bli lidande på de anordningar, som under dessa övergångstider göra sig gällande. Så har nog varit förhållandet för de tjänstemän det här gäller. De olägenheter, som dessa officerare, underofficerare och vederlikar fått dragas med under denna övergångstid, ha varit stora. Ändock har från deras sida ej något helst knot uttalats. Då nu emellertid övergångstiden är slut, tycker man, att de icke böra genom statsmakternas förvällande åsamkas särskilda kostnader i tjänsten, men detta är just vad som äger rum. Övergångstiden, som skulle varit slut med 1913, har genom statsmakternas eget förvällande så att säga kommit att utsträckas utöver denna tid, och däruti ha ju dessa tjänstemän ej någon som helst delaktighet. Det är sålunda orätt, att de skola bli lidande därför, att regering och riksdag, ej hava under den tiden kunnat bestämma garnisonsorterna. Naturligtvis voro det då rätt, att man gäve dessa officerare m. fl. den ersättning, som de äro berättigade till på den grund att de, som sagt, ej ha varit vållande till att förlägningsfrågorna icke blivit ordnade under den tid, som har förutsatts.

Nu vill jag gärna erkänna, att man skall fasthålla vid de principer, som här äro uttalade av tvenne av särskilda utskottets ärade ledamöter, att icke bevilja retroaktiv löneökning, men, mina herrar, här är det fråga om något helt annat och principer måste man hålla på allenast då de äro rättvisa. Då de icke äro rättvisa bör man ej hålla på dem, ty principer, som gå ut över enskilda löntagare och undandraga dem deras rätt äro icke längre principer, som det är riksdagen värdigt att upprätthålla. Därför tror jag, att det i detta fall är att driva principen för långt. Jag kan därför icke finna annat än det vore synnerligen välbetänkt och riksdagen värdigt att nu bifalla den framställning, som vi motionärer hava gjort och som också har vunnit understöd av två ledamöter i det utskott, som haft att behandla detta ärende. Det vore, som sagt, mera riktigt och riksdagen mera värdigt att handla så. Vi skola komma ihåg, att det dock här gäller en hel del folk i rätt svag ekonomisk ställning. Det gäller nämligen icke officerare allenast utan också underofficerare. Att nödgas hava hushåll på tvenne platser är en ekonomisk börda, som givetvis i deras små förhållanden kan kännas ganska tryckande. Det är omkostnader, som de icke på något sätt förut räknat med. Och därför anser jag, att det skulle vara riktigt, att riksdagen ginge med på den reservation, som här är avgiven av herrar Hugo Hamilton och Hans Andersson.

Man skall möjligen komma att invända, att vår motion skulle

Ang. mötes-
bidrag åt vissa
officerare och
under-
officerare.
(Forts.)

ha framkommit tidigare, att så att säga tiden är försuttet, att motionen skulle ha framkommit vid innevarande års första riksdag eller till äventyrs att den skulle ha framkommit ännu tidigare, och jag måste till detta säga, att det kan ligga något berättigat däri. Men i alla fall är det nu icke för sent, och då tillfälle nu yppats, vore det riktigt, att riksdagen reglerade detta förhållande i den riktning, vari motionärerna och reservanterna uttalat sig. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herrar Hamilton och Hans Andersson avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Jeansson* i Kalmar, *Ekerot*, *Jönsson* i Slätåker, *Larsson* i Dala, *Bosson*, *Hildebrand*, *Herlitz*, *Lundström* i Göteborg, *von Hofsten*, *Welin* och *Bengtsson* i Kullen.

Herr *Thorsson*: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren anförde, att det icke är nog med att hålla på principer, utan man skall alltid se till, att principerna äro riktiga. Ja, det håller jag med om. Men det är på det viset, att vad jag ibland kan anse vara en fullkomligt riktig princip, anser min ärade motståndare vara en oriktig princip, och hur går det då?

Nu är det ju så, vad själva den saken beträffar att ge anslag till dessa officerare och underofficerare, att därom icke råder någon meningsskiljaktighet. Meningsskiljaktighet råder endast därutinnan, huruvida detta anslag skall utgå även för 1914, d. v. s. innevarande år.

Den siste ärade talaren anförde själv, att det kunde måhända anföras mot denna begäran om anslag, att den ej framfördes vid detta års första riksdag; och jag hade just begärt ordet för att påpeka den saken, innan den ärade talaren själv fäste uppmärksamheten därpå. Men hur hade det gått med principen, som den ärade talaren i detta fall slår så orimligt hårt på, om icke det hade inträffat en viss händelse i februari månad i år? Då hade ju hela denna princip varit fullständigt begravnen även från motionärernas sida. Då hade det varit absolut omöjligt att diskutera denna sak, därför att till förra riksdagen väcktes ingen som helst motion för att få upp detta ärende till behandling. Nu är det ju klart som dagen, att man härvidlag måste, om man skall ha någon metod i statsregleringarna, försöka att hålla på den uppfattningen, att när man reglerar statens utgifter för ett visst år, man skall hålla sig till den regleringen, och icke, utom i absolut trängande fall, gå ifrån denna princip och reglera bakåt. Ty skulle man i statsregleringshänseende frånträda den uppfattningen, då vet man egentligen icke var det skall sluta.

Då jag av helt naturliga skäl biträder det kungl. förslaget, så har jag därmed sagt ifrån, att jag för min del finner, att det är riktigt, att de tjänstemän, som därav beröras, av statsmakterna i någon mån hållas skadeslösa för det uppskov, som blivit

en följd av kasernbyggandets försening. Men jag kan icke biträda den uppfattning, som sträcker sig till, att de även för 1914 skola ha denna extra reglering. Om man skulle hålla strängt på den uppfattning, som gjort sig gällande från motionärernas och med dem liktänkandes sida, mot vilka jag icke alls på något sätt riktar någon förebräelse, därför att de anse, att de ha rätt, hur många gånger har då icke riksdagens andra kammare och ännu mera första kammaren i mycket, mycket mera brydsamma fall för principens skull avslagit förslag, som framkommit just i syfte att reglera bakåt! Jag är för min del rädd för konsekvenserna av detta, och det är det som bjudit mig att sälla mig till utskottsmajoritetens förslag, och jag ber därför, herr talman, att fortfarande få vidhålla mitt yrkande.

Ang. mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare.
(Forts.)

Herr Rydén: Herr talman! I det betänkande, som här föreligger, står antecknat, att jag skulle hava deltagit i behandlingen av detta ärende inom försvarsutskottet. Jag har icke varit i tillfälle därtill, och jag ber att få detta till protokollet antecknat, då jag kanske annars kommit att stå som reservant i någon punkt.

Då emellertid en viss debatt uppstått om denna fråga, ber jag få säga några ord, ty denna fråga är icke av den ringa räckvidd, som man möjligen föreställer sig, då man endast tänker på huruvida dessa 160,000 kronor skola beviljas eller icke. Det torde icke kunna bestridas, att det måste vara riktigt, att man så långt som möjligt upprätthåller den ordningen, att den riksdag, som reglerar utgifterna för ett visst år, icke belastas med utgifter för själva det löpande året. Annars skulle man ju aldrig veta, var det kommer att sluta. Statsutskottet har under den tid jag tillhört detsamma haft en mängd fall, jag vågar säga många tjog fall, som varit med detta besläktade, och vid alla tillfällena har man dragit två prejudikat. Det ena, omnämnt i kväll, är 1907 års löner regleringsförslag för statens järnvägar. 1907 års riksdag beslöt nämligen utgifter för statens järnvägar dels för 1907, d. v. s. det löpande året, och dels för det ordinarie budgetsåret 1908, men som skäl för detta fanns, dels att dåvarande civilministern hade givit en mycket stark utfästelse till personalen, som det var fråga om, att han skulle försöka få detta igenom, och dels att det var fråga om den mest illa avlönade statstjänstemannakår, som någonsin funnits här i landet. Det var på den tiden, då våra banvakter gingo med löner på 600 kronor om året. Vi ansågo det vara alldeles obilligt att på detta sätt avlöna människor, och därför gingo vi med på det förslaget.

Det andra prejudikatet gällde posttjänstemännens löner reglering år 1909. Därmed förhöll sig så, att riksdagen fick in en proposition från dåvarande regeringen så sent på våren, att det ansågs från alla håll, att man icke ville stanna fjorton dagar extra för den frågans skull, utan riksdagen avvisade

Ang. mötes-
bidrag åt vissa
officerare och
under-
officerare.
(Forts.)

propositionen, men så skrevs i riksdagens skrivelse, att personalen icke borde bli lidande härpå, utan att, om framställning om retroaktiv verkan av löneregleringen skulle göras, skulle en sådan framställning med välvilja prövas av riksdagen. Riksdagen ansåg sig med anledning härav skyldig att infria detta sitt löfte, ehuru det gick med knapp nöd i gemensam votering.

Dessa två prejudikat, särskilt det av 1907, ha hotat att verka därhän, att varenda lönereglering blir ställd på sådan bog, att den omfattar dels det ordinarie budgetsåret och dels det löpande året, och följaktligen skulle man på det år, då man reglerar lönerna för en tjänstemannagrupp, få kumulera två års ökade utgifter för ändamålet.

Senast i dag ha vi, mina herrar, behandlat i ett statsutskottsbetänkande en fråga, som har sammanhang med detta, att man icke bör bevilja utgifter, som avse det löpande året, åtminstone icke annat än i trängande undantagsfall, vilka ju kunna inträffa. Jag syftar på den fråga, som vi hade att behandla på åttonde huvudtiteln, nämligen om anslag till meteorologiska meddelanden. Kungl. Maj:t hade begärt anslag för 1914 och 1915, vilka båda skulle gå på 1915 års budget, men vi avslögo anslag för 1914 och beviljade det blott för 1915.

Jag skall taga ytterligare ett exempel för att visa, vad ett sådant förfarande, som här ifrågasättes, i princip innebär. Här föreligger en motion, som jag hoppas att herrarna skola ha i minnet, om detta förslag går igenom. Den är bra mycket mer behjärtansvärd än den nu förevarande framställningen med hänsyn till vederbörande statstjänares behov. Jag syftar på den av herr Bårg i Katrineholm väckta motionen om tillfällig löneförbättring för den lägre personalen vid statens järnvägar. Kostnaderna för genomförandet av denna löneförbättring uppgå till omkring 3 miljoner kronor, och motionen avser innevarande års budget. Vi skulle alltså på 1915 års budget anslå pengar, som redan skulle vara utbetalda baklänges år 1914. Enligt min uppfattning är denna lägst avlönade personal vid statens järnvägar i vida större behov att få sin lönereglering snart, än vad den statstjänarkår är, som det här gäller. Jag vill naturligtvis icke för min del här göra annat uttalande än det, att om riksdagen bifaller det här föreliggande förslaget, så måste den i rättvisans och rättfärdighetens namn bifalla även det andra, som avser den lägst avlönade personalen vid statens järnvägar.

Jag vill vidare säga, att här finnes en kommitté tillsatt, som behandlat frågan om lönereglering för den nämnda lägst avlönade personalen. Vad den löneregleringen kommer att gå till, när förslaget kommer att föreligga, har jag ingen möjlighet att yttra mig så bestämt om, men jag vågar säga, att det kommer att gå på flera miljoner. Om vi då förutsätta, att 1916 års riksdag får att behandla den löneregleringen och att Kungl. Maj:t begär ökat anslag att utgå från och med den 1 januari 1917, men motionärer här i kammaren påyrka, att de ökade

lönerna skola utgå dels för 1916 och dels för 1917, så frågar jag, om man kan påstå med rättvisa att en sådan framställning icke bör bifallas. Då skulle vi komma att på 1917 års budget lägga dels denna ökade utgift för år 1917 och dels denna särskilda retroaktiva löneförhöjning för år 1916, alltså lägga det dubbla beloppet av låt mig säga 12 eller 14 miljoner kronor kumulerat på ett enda år.

Ang. mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare.
(Forts.)

Jag har velat säga detta till försvar mot de anmärkningar, som framställas därom, att statsutskottet många gånger är alltför principfast. Nu är det visserligen icke statsutskottet, som behandlat denna fråga, såsom herr Nilsson i Bonarp sade, utan försvarsutskottet, men de personer, som suttit i detta utskott, äro desamma, som sitta i första avdelningen i statsutskottet, och det är samma principer, som där tillämpas. Man må klandra utskottet hur mycket som helst för att det håller på principerna i detta fall, men släpper man dem här, så kan jag för min del icke finna, att det skall bli möjligt att vägra medverkan till andra liknande framställningar, när de komma från andra statstjänaregrupper.

Jag har som sagt, den uppfattningen, att man måste hålla på den principen, att budgetsregleringen skall avse det kommande året och icke det löpande. I undantagsfall, när händelser inträffa, som man icke kunnat förutse, måste man naturligtvis göra avsteg från den principen, men i ordinära fall, när fråga är om förhållanden, som förelegat och varit kända redan när budgetsregleringen för det löpande året uppgjordes, anser jag, att man måste hålla på principen, att man icke får på den statsreglering, som nu uppgöres, lägga kostnader, som bort läggas på den reglering, som uppgjordes i fjol. Herrarna förstå litet var att sådana förslag som detta föreliggande draga med sig konsekvenser av mycket stor vidd.

Jag vill betona ännu en gång, att går detta förslag igenom, så anser jag mig för min del absolut skyldig att yrka, att rättvisa skipas mot de grupper av statstjänare, som icke ha en hel rad mäktiga och inflytelserika män, som föra deras talan i kammaren. Vi få då komma ihåg, att vi måste taga konsekvenserna och hjälpa dessa grupper, när de komma, och därför vill jag ha sagt dessa ord i detta sammanhang.

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman, mina herrar! Jag vill tala om för den siste ärade talaren här bakom mig, att jag är lika angelägen som han att hålla på den principen, att statsregleringen skall göras upp endast för det kommande året, därest det icke därigenom sker någon orättvisa, och att jag icke vill vara med om och aldrig har varit med om att löne regleringar tillämpas retroaktivt. Men här är icke fråga om någon löne reglering. Dessa personer voro genom uttalanden 1901 tillförsäkrade att bli kasererade senast år 1914 och att deras kaserner skulle vara byggda 1913. För de allra flesta regementen ha

Ang. mötes-
bidrag åt vissa
officerare och
under-
officerare.
(Forts.)

också kasernerna blivit färdigbyggda, och officerare, underofficerare och vederlikar vid dessa regementen äro således icke berörda av denna fråga, utan blott motsvarande befattningshavare vid de regementen, som icke ännu fått sina kaserner färdiga. Det är blott dessa det gäller, och det är en helt annan sak än att reglera lönerna för en hel kår. Det är detta jag velat påpeka för herr Rydén, att frågan här icke är om löneroglering för en hel kår, utan en gottgörelse åt några personer, som blivit lidande därför att deras rätt icke blivit tillgodosedd av dem det vederbort. Det är så frågan ligger och icke på annat sätt. Då bör väl riksdagen giva dem den rätt, som de förut icke blivit tillgodosedda med, och jag håller därför fortfarande på, att detta icke är en löneroglering, utan blott en rättvisa, som skipas mot en liten del av en kår.

Jag vidhåller således mitt yrkande.

Herr Lindberg: Herr talman! Det har blandats ihop under denna diskussion statsutskottsprinciper och riksdagsprinciper, och med anledning av vad som yttrades för en liten stund sedan, skall jag be att få säga ifrån, att jag i den föreliggande frågan kommer att rösta med försvarsutskottet, utan att därför på något sätt vilja binda mitt görande och låtande i den fråga, som jag troligtvis sedermera under riksdagens lopp kommer att få taga befattning med, nämligen den, som väckts av herr Bärge i Katrineholm.

Herr Liljedahl: Herr talman! Vi befinna oss nu i en liknande situation som i förmiddags. Då liksom nu stod en formell princip i strid med en realprincip, och då fäste man sig huvudsakligen vid att det blev formell överensstämmelse i tillämpningen av vissa grundsatser. Jag röstade dock med den socialdemokratiska reservationen, emedan jag ansåg att den var rättvis. Den var däremot icke någon fullt riktig grundsats ur formell synpunkt, såsom ju också påvisades, men det händer ofta här i livet, att de formella principerna komma i strid med de djupare liggande och rättvisare principerna. I en sådan plikt-kollision gör jag för min del så, att jag håller mig till den djupare sanningen, den djupare rättvisan, och jag kan icke finna annat än att denna i detta fall ligger på motionärernas och reservanternas sida. Vi minnas ju, att då vår nuvarande härordning antogs år 1901, övningstiden utsträcktes från 3 månader till 8 månader. Under den korta tid av 3 månader, som man förut exercerade på våra lägerplatser med 68 dagars rekrytmöte och 22 dagars regementsmöte, var det icke någon särskild uppoffring för gifta officerare och underofficerare att ligga på lägerplatserna, men när sedan övningstiden utsträcktes ända till 8 månader med 6 månaders vistelse i sträck på lägerplatsen, blev situationen en helt annan. Då blevo dessa gifta officerare och gifta underofficerare — det är endast dem Kungl. Maj:t vill lämna detta bidrag och det anser jag vara riktigt — nödsakade att hålla hus-

håll på två ställen, dels för hustru och barn hemma och dels för sig själva på lägerplatsen. Men det kan ju icke undvikas, att när man övergår till en ny härordning, vederbörande måste finna sig uti att under övergångsåren olika förhållanden bli rådande för olika regementen. Man kan ju icke trollo fram alla kaserner på en gång, utan det ena regementet blir kasernerat då och det andra då. Nu fastställdes det 1901, att denna övergångstid skulle räcka i tolv år, att 1913 skulle vara det sista övergångsåret och att sålunda alla regementen då skulle vara kasernerade. Emellertid har denna proposition kommit först nu, något som den nuvarande regeringen ju icke rör för, och har alltså faktiskt kommit ett år för sent. Vad propositionen föreslår kan komma att tillämpas först år 1915. Alltså ligger år 1914 i skarven, det ligger mellan sultet på övergångstiden, som var år 1913, och början på denna ersättnings utgående. Jag anser det därför av detta speciella skäl, rättvist att man medtager även år 1914, ehuru jag eljest icke är anhängare av att dylika löneförbättringar skola verka retroaktivt.

Ang. mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare.
(Forts.)

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman, mina herrar! Jag är av annan uppfattning i denna fråga än motionärerna, och då jag icke reserverat mig inom utskottet, är klart att jag gillat utskottets hemställan.

Jag kan då för min del instämma i vad herr Rydén har sagt. Den, som varit med i riksdagen under de senare åren, erinrar sig, hur man fått kämpa sig fram till den principen, att man icke bör anslå medel till det löpande årets utgifter att tackas å riksstaten för nästa år. Det har gått ganska sakta, innan man fick denna princip i allmänhet fastslagen, men nu är den så gott som fullständigt genomförd. Då söker man nu från inflytelserikt håll att bryta denna princip, och sker det, då tjänar det icke mycket till att man tvistar sedermera, utan då blir det att anslå medel undan för undan, så snart man finner ett ändamål, för vilket anslag begäras, vara behjärtansvärt, såsom jag erkänner att det här föreliggande fallet är. Men när det talas om att detta icke är någon löneroglering, vill jag icke gärna instämma i det påståendet. Ty detta är väl analogt med en löneroglering, och säga vad man vill, så är det väl ändå en penningförmån, som tillskyndas en statens ämbetsmannakår. Nu öberopas att det 1901 utlovades, att dessa förmåner skulle erhållas från och med 1914. För min del är jag icke god till att läsa detta så, att man genom 1901 års härordningsbeslut skulle tillförsäkrat vare sig officerare eller underofficerare, att hela härordningsförslaget skulle vara genomfört 1914 i detta avseende, nämligen byggnadsfrågan. Men även om det skulle kunna tolkas på det sättet, så lär väl det icke vara tillräckligt skäl att nu anslå medel även för 1914. Förresten har ju olikheterna för de femton regementena börjat långt innan detta år ingått. Den ena kasernen efter den andra

Ang. mötes-
bidrag åt vissa
officerare och
under-
officerare.
(Forts.)

ha vi ju fått färdig och märk väl, det gäller icke blott femton utan tjugufått kaserner; de tretton ha ju haft sina kaserner långt förut och olikheter ha alltså förefunnits förut, om det nu är någon särskild förmån för officerare och underofficerare att bo i de nya kasernerna.

Men det är icke endast officerare och underofficerare, som drabbas av dessa ojämnheter, utan även de värnpliktiga. Det är alltså naturligt att, om ett sådant löfte är givet, som sedan icke kunnat hållas, så lider även beväringen därav. Och det må jag säga att på våra gamla mötesplatser ha de värnpliktiga icke hälften av de förmåner, som de beväringar kommit i åtnjutande av, vilka fått fullgöra sin värnplikt och bo i de nya kasernerna. Men beväringen talas det icke alls om. Det synes mig att liknande förmåner, som man nu vill tilldela officerare och underofficerare, även borde givas beväringen.

Jag hade den uppfattningen, att man icke borde hava tillstyrkt Kungl. Maj:ts framställning, men när den nu blivit framställd, är det väl icke värt att motsätta sig densamma, utan man får väl avvakta tiden; och så fort man hinner bygga, få då inflyttningarna äga rum.

Nu avser ju Kungl. Maj:ts framställning först år 1915 och det kan jag ju vara med om, men att för 1915 anslå medel att fördelas bland dessa statens tjänstemän såsom en ersättning avseende 1914, det kan jag omöjligt vara med om.

Med herr Persson i Stallerhult förenade sig herrar *Odqvist, Lundblad* och *Åkerlindh*.

Herr *Sommelius*: Herr talman, mina herrar! Det har talats mycket om principer vid detta tillfälle, och man har sagt, att man för underlåtenheten att fasthålla vid principer begär orättvisor mot andra. För min del kan jag icke finna, att den princip, som av den siste ärade talaren blivit framhållen, skulle taga obotlig skada om man bifölle motionen. Vikten av att fasthålla vid principerna i avlöningsfrågor har också herr *Rydén* framfört, och han tolkade nyss sin motvilja att bryta dem, då han yttrade att riksdagen icke bör belastas med utgifter för det löpande året. Det är riktigt, att riksdagen icke skall belastas med sådana utgifter, och i detta fall tror jag icke heller att det är meningen, men om riksdagen här vid detta tillfälle fattar ett beslut om gottgörelse till en viss klass av statstjänstemän för ett visst år, ha vi godkänt samma princip, som innefattas i k. propositionen om gottgörelse för år 1915. Ofta har jag hört herr *Thorsson* tala om rättfärdighet i alla riksdagens åtgöranden, och jag har ofta hört honom kämpa för rättfärdighetens sak. Och nu har han sagt, att han anser det naturligt, att dessa officerare och underofficerare skola hållas skadeslösa för det uppskov med kasernernas byggande, som uppstått. Kasernerna skulle vara färdiga den 31 december 1913, men för vissa regementen ha de ännu icke blivit färdiga. Dessa statstjänstemän ha, såsom herr *Liljedahl*

nyss anförde, nödgats hålla sig bostäder för sig själva på en ort vid mötesplatserna, och för familjerna på en annan ort. Om det är sant, att staten anser sig vara skyldig att lämna gottgörelse för år 1915, så är det också rättvist att de erhålla gottgörelse för 1914, om deras anspråk från och med den tiden kunna anses vara befogade, och det har ju också herr Thorsson erkänt.

Jag kan icke finna det lämpligt av herr Rydén att här skjuta fram frågan om den lägst avlönade personalen vid statens järnvägar. Jag har icke funnit, att någon velat motsätta sig rättmätiga och billiga anspråk, men jag anser icke, att den frågan i något avseende passar ihop med det föreliggande ärendet, där ingen princip löper fara att brytas. Jag tror därför, att det är högst olämpligt att skjuta in denna fråga här. I detta fall har det lyckats, säger herr Rydén, att få fram inflytelsrika personer, som kunna tala för vederbörandes intressen. Nej, de inflytelsrika personerna äro de som bekämpa reservationen och en av dem är den mäktige som sitter på Malmöbanken här bakom. Jag skulle önska, att jag kunde skaffa mig samma inflytande som herr Rydén; då skulle jag helt säkert kunna genomdriva denna fråga.

Vad sedan angår beväringen, som den siste ärade talaren berörde i sitt anförande, blir den ju inkvarterad. Men godkänner man, att man är skyldig dessa officerare och underofficerare något för 1915, då är man även skyldig att honorera dem för 1914, ty år 1913 den 31 december utgick den sista fristen, inom vilken kasernbyggandet skulle vara färdigt, och från den tiden har också staten enligt min mening en viss skyldighet att betala för båda åren, om så hundra principer skulle falla. Ty i främsta rummet är det dock *rättvisa*, som skall utövas, och först i andra rummet må principerna tillgodoses.

Herr talman, jag riktar en vördsam vädjan till kammaren att behandla detta ärende så, som första kammaren redan gjort, och bifalla reservationen.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Jag kan icke underlåta att erinra därom, att om det också tidigare uttalats förhoppningar att kasernerna skulle vara färdiga år 1913, så har det dock icke avgivits något löfte, som kan åberopas som ett skäl för den uppfattning den siste ärade talaren här har velat göra gällande liksom före honom en del andra talare, som stått på samma ståndpunkt. Ty, mina herrar, likartade förhoppningar ha varit uttalade, då det gällt tjänstemän på andra områden av statslivet, och det har visat sig, att dessa förhoppningar icke i allo kunnat förverkligas.

För övrigt vill jag säga att, då den ärade talaren yttrade, att är det rättvisa beträffande år 1915, så är det även rättvisa för år 1914, så är detta en argumentering, med vilken man kan komma ännu längre tillbaka i tiden på det område, där vi nu röra oss.

Ang. mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare.
(Forts.)

Ang. mötes-
bidrag åt vissa
officerare och
under-
officerare.
(Forts.)

Det har talats om att vi, som förfäktat den enligt statsreg-
leringssynpunkt enda riktiga principen, äro orättvisa och orätt-
färdiga. Jag ber att på det bestämdaste få tillbakavisa den
beskyllningen. Det har även talats om att vi icke på ett behö-
rigt sätt velat tillgodose vad som är riksdagen värdigt. Även
denna beskyllning tillbakavisar jag på det bestämdaste. För min
del bär jag sådana beskyllningar med lugn tillsammans med
de många aktade och ärade ledamöter av såväl denna kammare
som medkammaren, vilka stå bakom det uttalande, som vi här
ha gjort, men jag har icke kunnat underlåta att bestämt till-
bakavisa dem.

Häruti instämde herr *Andersson* i Raklösen.

Herr *Widlund*: Jag kan icke underlåta att tillkänna-
giva min mening i detta fall. Jag anser att genom uttalande
vid 1901 års härordning de herrar officerare och underofficerare,
som icke vore kasernerade 1914, då äro berättigade till här
ifrågavarande bidrag. Principer sådana som herr *Rydén* och
även herr *Carl Persson* talat om äro ju goda och bra, men man
kan icke i allt hålla sig till dessa principer, och därför ber
jag att få yrka bifall till herrar *Hamiltons* och *Anderssons*
reservation.

Herr *Rydén*: Ja, den siste ärade talaren behöver jag väl
icke bemöta, ty han har tydligen icke reda på vad saken gäller.
men jag skall be att få säga ett par ord till min ärade kamrat på
Skånebänken. Han yttrade, att han icke kunde förstå, att det
vore något brott mot själva principen för en budgetsbehandling,
som jag talade om i mitt förra anförande. Jag måste ha varit
mycket otydlig, om herr *Sommelius* icke kunnat följa min tanke-
gång. Det måste vara riktigt att för de fall, som kunnat förut-
ses, den budget skall gälla, som göres upp i år; den budgeten
gäller de anslag, som skola utgå år 1915, och de äro alltså
fastställda av detta årets ordinarie riksdag. För sådana fall,
som kunnat förutses, bör således icke någon rubbning av den i
år uppgjorda riksstaten äga rum på grund av beslut vid 1915
års riksdag. Att det inträffar händelser, som ingen människa
kan förutse, det är ju alldeles klart, och därför måste man ibland
göra avsteg från denna princip. Men genom att begränsa av-
vikelserna från det normala förfaringsättet, så som jag fram-
hållit, får man fasta normer för statsregleringens genomförande.
Jag vill säga herr *Sommelius*, att om hans uttalande att vad
som är rätt för 1915 även är rätt för 1914 skulle få gälla, då
kunna vi med samma rätt säga, att om det är rätt att 1915
reglera lönerna för en tjänstemannakår, så är det även rätt att
denna lönerreglering skall få tillämpas för det närmast före-
gående året.

Nu låter det på herr *Sommelius* och andra, som ha talat

här, som om dessa officerare och underofficerare skulle ha en juridisk rätt gentemot staten i detta fall. Vad skulle det vara för en rätt? Nej, den rätten, både den juridiska och den moraliska, ha motionärerna framkonstruerat, då de sagt: Den nya härordningen skulle vara genomförd år 1913 och från och med den 1 januari 1914 har alltså denna rätt uppstått. Detta har icke med härordningen att göra, utan med kasernbyggnadet, och det vet var och en att detta krav uppkommit därigenom, att kasernbyggnadsarbetena fortgått olika på olika håll, varigenom, som herr Persson i Stallerhult framhållit, en mängd ojämnheter uppkommit. Förut har det icke kunnat göras gällande, att detta krav på mötesbidrag stöddes av någon rätt att erhålla det.

Ang. mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare.
(Forts.)

Men jag vill ännu en gång betona, att herrarna få vara rättvisa även mot de lägre statstjänstemännen. Här gäller det officerare och underofficerare, som ha talemän här i riksdagen. Kommen ihåg att även vara rättvisa mot de lägsta befattningshavarna och tillämpa samma princip på deras sak, som på den nu föreliggande. För min del har jag icke vågat gå med på detta, ty det kommer att aldeles förrycka hela statsregleringen och arbetet med budgetens uppgörande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och avslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första särskilda utskottets hemställan i punkten 25 av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid nämnda punkt fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 126 ja mot 55 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 26, angående avlöningstillägg åt officerare och underofficerare med vederlikar vid Bodens trupper.

Kungl. Maj:t hade i punkten 27 föreslagit riksdagen att för beredande enligt i statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden den 14

Ang. avlöningstillägg åt vissa officerare och underofficerare.

Ang. avlö-
ningstillägg åt
vissa office-
rare och under-
officerare.
(Forts.)

maj 1914 angivna grunder av ett provisoriskt avlöningstillägg åt officerare och underofficerare med vederlikar vid Bodens trupper å extra stat för år 1915 anvisa ett förslagsanslag av 60,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft.

dels en inom första kammaren avgiven motion, nr 53, däri herr *Björklund* föreslagit, att det av Kungl. Maj:t begärda förslagsanslag för beredande av provisoriskt avlöningstillägg åt officerare och underofficerare med vederlikar vid Bodens trupper måtte utsträckas att omfatta även provisoriskt avlöningstillägg med 150 kronor om året åt underofficerare med vederlikar vid de i Umeå, Östersund och Sollefteå förlagda trupper samt att för den skull anslaget måtte höjas till förslagsvis 96,000 kronor;

dels ock en av herrar *Wedin* och *Hellberg* i Lycksele inom andra kammaren väckt motion, nr 154, däri hemstälts, att riksdagen med ändring av vad som föreslagits i den vid denna riksdag avlämnade statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln, 27 punkten, måtte besluta att för beredande av ett provisoriskt avlöningstillägg åt underofficerare med vederlikar vid Bodens trupper samt vid de i Umeå, Östersund och Sollefteå förlagda trupper, beräknat att utgå med 200 kronor om året åt dem vid Boden och med 150 kronor om året åt de övriga, å extra stat för år 1915 anvisa ett förslagsanslag av 60,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å herrar *Björklunds* samt herrar *Wedins* och *Hellbergs* ovanberörda motioner, i vad de skiljde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte för beredande, enligt de i statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden den 14 maj 1914 angivna grunder, av ett provisoriskt avlöningstillägg åt officerare och underofficerare med vederlikar vid Bodens trupper å extra stat för år 1915 anvisa ett förslagsanslag av 60,000 kronor.

Uti en vid punkten fogad reservation hade herr *Liljedahl* gjort ett särskilt uttalande beträffande principen för ifrågavarande provisoriska avlöningstilläggs utgående.

Efter det punkten föredragits, yttrade

Herr *Wedin*: Herr talman! Vid denna punkt beröres en av herr *Hellberg* i Lycksele och mig avlämnad motion, vari vi gjort framställning om provisoriskt avlöningstillägg åt underofficerare med vederlikar vid vissa i Norrland förlagda truppförband. Motionen innebär ett återupprepande av en motion, som väcktes år 1913, vari gjordes enahanda framställning. 1913 års statsutskott avstyrkte motionen på den grund, att den icke var nog omfattande, i det att det heter i utskottsbetänkandet, att även officerare vid samma truppförband borde ha varit medtagna. Det särskilda utskottet har nu yrkat avslag på motionen på enahanda skäl.

Då jag håller före, att samma förhållande kan vara rådande för de underofficerare med vederlikar, vilka äro anställda vid regementen, förlagda i Umeå, Östersund och Sollefteå, som för dem, vilka äro anställda vid Bodentrupperna, anser jag, att ett bifall till motionen hade varit på sin plats. Att det råder något olika förhållanden vid Boden och de övriga truppförband, som här äro ifrågasatta, kan jag naturligtvis icke förneka, men att det måste råda en stor skillnad ifråga om levnadskostnaderna för de underofficerare och vederlikar, varom i motionen talas, mot vad som gäller dem, som äro anställda vid regementen, förlagda i södra delarna av landet, därom kan man icke hysa något tvivel. Jag vill påpeka, att på grund av den, kan man säga, obligatoriska vintertjänstgöring, som dessa underofficerare nu ha vid de norrländska truppförbanden, tillkommer utrustning, som underofficerare vid de södra regementena ej äro skyldiga att hålla sig med. För det första skola dessa underofficerare hålla sig med skidor och övrig vinterutrustning, som kräver åtskilliga kostnader. Det har upplysts mig från underofficerarna vid de i Östersund förlagda regementena, att detta kräver en kostnad något överstigande 100 kr. i engångskostnader, och dessutom krävas avsevärda utgifter för underhållet, vartill de icke erhålla bidrag.

Vidare ber jag att få framhålla, att i motionen också har tagits nödig hänsyn till att det möjligtvis kan råda någon skillnad i levnadskostnaderna för underofficerare vid Bodentrupperna och vid de truppförband som äro förlagda till Umeå, Östersund och Sollefteå. Därför ha vi i motionen också gjort framställning om att bidraget skulle utgå med 200 kr. till underofficerare i Boden och med endast 150 kr. till de övriga i motionen omnämnda underofficerare med vederlikar. Jag anser så starka skäl i detta fall tala för att de underofficerare, som här äro ifrågasatta, böra falla under enahanda bestämmelser, att jag vågar, trots utskottets enhälliga avstyrkande, yrka bifall till motionen.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Jag bestrider ej, att det kan vara högre levnadskostnader på en garnisonsort i jämförelse med kostnaderna på en annan. Ja, jag skulle t. o. m. kunna gå så långt, att jag skulle vilja göra det påståendet, att officerarna och underofficerarna vid de truppförband, om vilka vi för en stund sedan diskuterade, kanhända — om man ginge till botten med det spörsmålet — strängt taget ha det bättre ställt än officerare och underofficerare vid en del på andra garnisonsorter förlagda truppförband. Men den saken föreligger i varje fall icke i sådant skick, att riksdagen nu kan ta någon ståndpunkt till densamma.

Jag ber att få erinra därom, att den avlöningsprincip, som motionärerna vilja föra fram, är principen om s. k. *kallortstillägg*, men vad som här är ifrågasatt för officerare och underofficerare

Ang. aviö-
ningsstillägg åt
vissa offi-
cerare och under-
officerare.
(Forts.)

Ang. avlö-
ningstillägg åt
vissa office-
rare och under-
officerare.
(Forts.)

vid Boden är ett *provisoriskt avlöningstillägg* på grund av de säregna förhållanden, som äro rådande vid denna garnisonsort. Den ärade talare, som hade ordet närmast före mig, bestred ej heller, att det föreligger en avsevärd skillnad mellan Boden å ena sidan och Umeå och Östersund å andra sidan. Vid det förhållandet, och då det nog inte är alldeles riktigt, som den ärade talaren sade, att officerare och underofficerare vid sydligare belägna truppförband icke ha skyldighet att på vederbörligt sätt tillgodose kravet på vinterutrustning, synes det mig, att det icke finns någon som helst anledning att nu bifalla motionen, utan jag ber att få anhålla om kammarens bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den av herrar Wedin och Hellberg i Lycksele väckta motionen; och blev utskottets hemställan därvid av kammaren bifallen.

Punkterna 27—29.

Lades till handlingarna.

Punkten 30.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 31 och 32.

Lades till handlingarna.

Punkten 33.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Ang. premi-
ering av last-
automobiler.

Punkten 34, angående premiering av lastautomobiler.

Kungl. Maj:t hade under punkten 35 föreslagit riksdagen att i riksstaten under fjärde huvudtiteln uppföra ett nytt ordinarie anslag å 40,000 kronor benämnt »premiering av lastautomobiler, reservationsanslag».

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte för inköp av och försök med lastautomobiler på extra stat för år 1915 anvisa ett anslag av 40,000 kronor.

Reservationer hade dock avgivits av:

herrar *Thorsson* och *Johansson* i Uppmälby, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts föreliggande förslag icke för närvarande måtte vinna riksdagens bifall; samt herrar *B. A. Petré*n och *E. A. Nilson* i Örebro.

Punkten föredrogs. Därefter anförde

*Ang. premi-
ering av last-
automobiler.*

(Forts.)

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Kungl. Maj:t har under den nu föredragna punkten äskat ett nytt ordinarie anslag till premiering av lastautomobiler och begärt, att anslaget måtte på 1915 års stat uppföras med 40,000 kr. Detta har, som närmare framgår av utskottets utlåtande, utskottet ansett sig böra avstyrka. Utskottet anhåller i stället i sin motive-ring om förnyad utredning av vissa spörsmål. Utgångspunkten för denna anhållan är utskottets mening, att kravet på premierade automobilers ställande till förfogande i fred måtte från-trädas. Fredsbehovet vill utskottet tillgodose dels genom inköp av bilar, dels, i yttersta fall, genom förhyrande av premierade bilar, och utskottet hemställer om att 40,000 kr. anslås till inköp av och försök med bilar.

Denna utskottets hemställan har jag för min del icke kunnat biträda. Det har nämligen förefallit mig, att utskottet icke tillräckligt beaktat själva kärnan i Kungl. Maj:ts förslag, nämligen att tillförsäkra armén vid mobilisering ett större antal bilar av en för ändamålet lämplig enhetstyp.

Visserligen finns det i vårt land ett stort antal lastauto-mobiler, men de äro i huvudsak avsedda för varutransport inom städerna. Den stora skillnad, som förefinnes mellan en stadsgata och en väg ute på landet, — särskilt i de mera kommunikations-fattiga landsdelarna — gör, att de typer av bilar, vi se på våra stadsgator, icke gärna passa för varutransport på lands-vägarna. De försök, som gjorts under fälttjänstövning att orga-nisera bilkolonner, ha tydligt ådagalagt olämpligheten av stadsbiltypen för transport å landsväg. Automobilerna äro både för breda och för tunga. Man har icke ens i utlandet lyckats få fram en landsvägstyp utan premiering, och det torde därför vara föga sannolikt, att det skall lyckas hos oss. Vill man emellertid själva saken, synes det mig, att man nog också måste tillgripa de medel, som kunna föra till målet.

Att frånträda kravet på, att bilarna skola mot viss moderat ersättning under fälttjänstövning ställas till arméns förfogande, har jag av vissa militära skäl icke kunnat vara med om. För det första kommer bilarnas fältmässighet icke att ställas på så allvarligt prov, om det kravet frånträdes, och för det andra anser jag, att härigenom kunna ernås vissa ekonomiska fördelar. Utskottets uppfattning, att behovet för armén under fälttjänst-övning skulle väsentligen tillgodoses genom de inköp för freds-bruk, som utskottet förordat och jag för min del ur principiell synpunkt icke har någon som helst erinran mot, kan jag emeller-tid icke dela. Utskottet synes förutsätta, att från de olika gar-nisonsorterna skulle bilarna samlas till de stora fälttjänstövningarna. Men utskottet har då icke tillräckligt beaktat, att sam-tidigt som de stora fälttjänstövningarna pågå med arméfördel-ning mot arméfördelning eller till och med mer än en arme-

Ang. premi-
ering av last-
automobiler.
(Forts.)

fördelning mot mer än en arméfördelning — som det var 1912 i Västergötland — pågå också de mindre fälttjänstövningarna inom de arméfördelningar, som icke deltaga i de stora fälttjänstövningarna, och då finnas vid de sistnämnda övningarna behov av de bilar, som kunna finnas till förfogande inom de truppförband, som tillhöra ifrågasvarande arméfördelningar.

Det antal lastautomobiler, som erfordras vid mobilisering, är avsevärt, och det övergår vida det antal, som skulle komma i åtnjutande av premier. Sedan premieringstiden är slut, finnas bilarna kvar, och de kunna medelst rekvisitionslagen tagas i anspråk vid mobilisering. *Premieringen avser sålunda att säkerställa tillgången å en enhetlig typ vid mobilisering.*

Utskottets hemställan att för inköp av och försök med lastautomobiler lämna ett visst anslag kan jag icke biträda, därför att det synes mig vara obehövt att för detta särskilda ändamål lämna anslag. Kungl. Maj:t har redan till vissa truppförband inköpt bilar, och Kungl. Maj:t har vidare å det ordinarie intendenturanslaget medel för ändamålet i fråga, och å detta anslag fanns i början av innevarande år en reservation, som uppgick till över 321,000 kr. enligt uppgift som jag erhållit från arméförvaltningen. Anslaget utgör för i år närmare 800,000 kr. Medel saknas sålunda icke för Kungl. Maj:t att verkställa de av utskottet ifrågasatta inköp av och försök med bilar, som jag för min del icke har någonting emot.

Jag kommer alltså beträffande själva slutet precis till samma resultat, som herr Thorsson angivit i sin reservation, men jag skulle i anslutning till vad jag anfört vilja ha en något förändrad motivering. Jag vill ha kvar det sista stycket, som står på sid. 22, dock med den ändring, att ordet »säkerställa» utbytes mot »tillgodose». Därefter borde motiveringen ha följande ändrade lydelse:

»Utskottet, som visserligen inser betydelsen av, att armén för krigsbehov beredes möjlighet att erhålla för detta ändamål lämpade lastautomobiler av en god och enhetlig typ, har emellertid icke ansett sig kunna tillstyrka riksdagen att för närvarande bevilja det begärda anslaget. En ytterligare utredning, särskilt beträffande möjligheten av att nedbringa det ifrågasatta premiebeloppet, vilket förefaller utskottet vara särdeles högt, synes nämligen vara önskvärd.

Att åtgärder vidtagas i syfte att under krig och fred utan särskild kostnad tillgodose arméns behov av personautomobiler och motorcyklar, synes utskottet vara välbetänkt, men finner utskottet, i likhet med vad av föredragande departementschefen i det ovan åberopade statsrådsprotokollet anförts, det vara önskligt, att staten därvid icke göres beroende av enskild klubb eller förening.

Utskottet får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:ts föreliggande förslag icke för närvarande må vinna riksdagens bifall.»

Jag hemställer således om bifall till det av mig nu framställda yrkandet och jämväl den motivering jag här har lämnat.

Ang. premi-
ering av last-
automobiler.

(Forts.)

Herr *Petrén* instämde häruti.

Herr *Andersson* i Skivarp: Jag har icke riktigt kunnat följa Kungl. Maj:t i den nu föreliggande framställningen, ty jag har ansett, att det skulle bli väl dyrt att gå den väg Kungl. Maj:t föreslagit. Det är visserligen sant, att det för i år stannar med 40,000 kr. till premiering av lastautomobiler, men det räcker icke länge med dessa 40,000 kr. Kungl. Maj:t har ju tänkt sig saken så, att premierna skulle utgöra ungefär 4,000 kr. för var bil de första 5 åren. Men det stannar icke därvid, utan det skall betalas 50 kr. om dagen för den tid bilarna skola begagnas. De skulle få begagnas under fredsövning i 14 dagar, vilket gör sammanlagt 3,500 kr. Således är 7,500 kr. det minsta, som skall betalas för varje bil. Till denna summa behöver man icke lägga till så synnerligen mycket för att staten skall förvärva egna bilar. Vi skola vidare komma ihåg, att underhåll och reparation under den tid, som automobilerna begagnas, föranleda utgifter, som få läggas till de 7,500 kr. Det är ju också ifrågasatt, att en chaufförskola skall upprättas, och då får man tänka på att anskaffa automobiler för att eleverna skola kunna öva sig. Dessutom ha de flesta regementen behov av en del transporter, och det är alltid lämpligast att härför använda egna bilar. Om man då har flera eller färre spelar icke någon roll.

Departementschefen säger i den föreliggande frågan: »I jämförelse med de fördelar, premieringssystemet sålunda erbjuder, torde kostnaderna för detsamma icke böra verka alltför avskräckande. Visserligen komma kostnaderna icke att stanna vid den av generalstabschefen angivna maximisiffran av 80,000 kr. årligen, utan systemet torde även medföra utgifter för besiktning och prövning av automobiler för driftmedel under den tid automobilerna i fredstid användas för arméns räkning och för ersättning av därvid ådragna skador m. m.».

Sålunda se vi, att det icke stannar vid de 80,000 kr., som äro ifrågasatta. En inspektör skall resa omkring och inspektera automobilerna, som finnas runt omkring i landet. Kan det vara lämpligt? Låt Kungl. Maj:t få 80,000 kr. för att köpa bilar, inom ganska kort tid skola vi vara uppe i ett rätt stort antal. Det behövs 20 à 22 st. i fredstid och mobiliseringsbehovet utgör 100. Sedan är det en annan sak, som vi icke bör glömma och det är, att antalet automobiler i vårt land ökats så väsentligt under senare åren, och det kommer att ökas fortfarande, så att det ej spelar någon roll, om modellen icke är likartad, blott bilarna äro sådana, att de kunna taga sig fram på olika vägar. Och det är ju klart, att med ökningen av bilarna blir det flera, som kunna användas för armén vid mobilisering. Det återstår då blott att göra en ändring i rekvisitionslagen, så att man får rätt att

Ang. premiering av last-automobiler.

(Forts.)

utskriva bilar liksom hästar och fordon, på det sättet blir behovet snart tillgodosett.

Nu säger herr Nilson, att om vi skola ha egna bilar, så måste vi transportera dem från ena stället till det andra, för att de skola kunna användas på ett par ställen, och vidare att det i kommunikationsfattiga delar av landet icke finnes några bilar. Ja, finnes det icke bilar förut, få vi transportera sådana, om vi premiera eller icke.

Jag kan icke finna, att det är ekonomiskt att gå tillväga på det sätt, som Kungl. Maj:t föreslagit. Därför vill jag nu, att det skall anslås 40,000 kr. till inköp av bilar. Sedan får Kungl. Maj:t verkställa utredning, om det kan vara möjligt att genom billig premiering få bilar för mobiliseringsändamål. Men låt oss åtminstone skaffa de automobiler, som behövas under fredsövningar, så att vi kunna se, om det är lämpligt. Ingen automobilägare vill underkasta sig den uppoffringen att släppa till bil under övning i fredstid, därför att han anser det vara en stor olägenhet. Om han skall göra sig betäckt för sina kostnader, nödgas han taga dubbelt betalt mot eljest för de 14 dagar, som bilen begagnas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Thorsson: Jag har tillåtit mig att vid denna punkt avgiva en reservation. I det stora hela är jag ense med utskottets majoritet därom, att det här ärendet behöver närmare utredas, för att det skall undersökas, i vad mån det skulle lyckas att få billigare premiering, för den händelse man inskränker premieringen till endast sådana bilar, som man anser sig behöva för mobilisering. Det är ganska naturligt, att om man skall ingå på premieringssystemet i alltför stor utsträckning och använda det även för bilar, som användas vid den årligen återkommande fredstjänstgöringen, så blir det ett helt annat pris för premieringen av dessa bilar, och vid det förhållandet behövs det nog en undersökning, huruvida man icke skulle kunna åstadkomma nödigt antal bilar för fredstjänstgöringen efter billigare grunder enligt Kungl. Maj:ts förslag. Men jag kan icke följa utskottet i dess slut. Kungl. Maj:t har begärt ett ordinarie anslag å 40,000 kronor för premiering av bilar, men särskilda utskottet säger: nej, det kunna vi icke biträda, men här får Kungl. Maj:t ett extra anslag å 40,000 kronor för inköp av bilar. Jag är ännu inte på det klara med, om det är alldeles riktigt, att man gör på det sättet. Jag tror, att det är rimligare, att man, när man inte fullt kan vara överens med Kungl. Maj:t om disponerandet av de medel, han begär, för närvarande avslår hela framställningen med begäran om en förnyad utredning och undersökning. Och jag anser, att det finnes så mycket starkare skäl för ett sådant förfarande, då, såsom den förste talaren erinrade, Kungl. Maj:t icke saknar utvägar att företaga de inköp av bilar, som erfordras just ur försöksynpunkt.

Men i detta spörsmål angående lastautomobiler ligger i motiveringen även invävt ett annat ärende, då man där nämligen ifrågasätter, att man för anskaffande av personautomobiler skulle gå en annan väg än den, som föreslagits beträffande lastautomobilerna. I avseende på personautomobilerna skulle man nämligen tillämpa den principen, att personer, som förfoga över sådana, skulle, om de ville gratis eller annorledes ställa dem till statens förfogande, inrangeras i en särskild kungl. automobilklubb, och medlemskap i denna klubb, inom vilken man inom parentes sagt skulle förvärva vissa grader och gradbeteckningar, skulle utgöra förutsättningen för att få ställa sin bil till kronans förfogande. Nu kan jag för min del icke erkänna, att en sådan princip är riktig. Ty om en person vill ställa sin automobil till Kungl. Maj:ts förfogande för att användas vid en fredsovning eller annorledes, så kan jag icke förstå, att man skall behöva ålägga honom att ingå i en särskild organisation för det. Jag har därför i den reservation, jag tillåtit mig att foga vid detta betänkande, ifrågasatt, att riksdagen även i detta avseende skulle så att säga svara på Kungl. Maj:ts i motiveringen gjorda uttalande.

Då nu emellertid herr Nilson i sitt anförande kommit till samma slut som undertecknad och, såvitt jag förstod, i motiveringen till detta sitt avslagsyrkande medtagit denna del fastän i andra ordalag, så synes det mig riktigast, att jag icke gör något yrkande på bifall till det förslag till motivering, som jag framställt, utan ber att få förena mig i herr Nilsons yrkande om avslag på utskottets förevarande hemställan med den av honom föreslagna motiveringen.

Med herr Thorsson förenade sig herrar *Larsson* i Västerås och *Johansson* i Uppmälby.

Herr *Andersson* i Skivarp: Herr talman! Då kanhända en eller annan av kammarens ledamöter, som möjligen inte hunnit sätta sig in i detta betänkande riktigt grundligt, till följd av herr Thorssons senaste yttrande skulle kunna föranledas att tro, att här även föreligger frågan om personautomobiler, så vill jag meddela, att Kungl. Maj:t här icke begärt ett öre till personautomobiler och icke heller något yttrande av riksdagen angående denna sak. Därför har också utskottet helt och hållet förbigått den frågan. Jag har bara velat göra denna erinran, så att icke herrarne skola tro, att det nu är fråga även om personautomobiler. Det blir en senare fråga, som vi nog framdeles få tala om.

Herr Thorsson: Jag har icke med mitt uttalande på något sätt velat göra gällande, att motiveringen till Kungl. Maj:ts förslag är så lagd, att utskottet till följd därav skulle vara tvunget att avge något yttrande angående denna sak. Men jag har för min personliga del ansett, att när denna fråga är berörd i motiveringen, så vore det lämpligt, att riksdagen yttrade sig angående densamma, så att icke hela denna auto-

Ang. premi-
ering av last-
automobiler.
(Forts.)

*Ang. premi-
ering av last-
automobiler.
(Forts.)* mobilklubb eller automobilkår kommer inkörande så att säga genom en bakport, sedan planen för denna organisation dock genom motiveringen i den nu föreliggande propositionen framlagts till riksdagens påseende.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr E. A. Nilson i Örebro under överläggningen gjorda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes likväl, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första särskilda utskottets hemställan i punkten 34 av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr E. A. Nilson i Örebro under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 64 ja, men 95 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit det av herr E. A. Nilson i Örebro under överläggningen framställda yrkandet.

Punkterna 35—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 40 och 41.

Lades till handlingarna.

Punkterna 42—50.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

Punkterna 52 och 53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54, angående anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

Kungl. Maj:t hade i punkten 55 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till det frivilliga skytteväsendets befrämjande å extra stat för år 1915 anvisa ett anslag av 1,080,000 kronor samt medgiva, att av detta anslag ett belopp av 473,600 kronor, motsvarande ammunitionsbidraget, finge ställas till förfogande av arméförvaltningens artilleridepartement för anskaffning av spetskuleammunition, mot det att departementet till skytteförbundens överstyrelse utlämnade 11,840,000 skarpladdade patroner m/94.

Utskottets hemställan innefattade bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet med den ändring att ordet »spetskuleammunition» utbyttes mot ordet »mobiliseringsammunition».

Mot denna hemställan hade reservation avgivits av herrar *Thorsson* och *Johansson* i Uppmälby, som yrkat avslag å Kungl. Maj:ts framställning.

Sedan punkten föredragits, lämnade herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Johansson* i Uppmälby, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Som herrarna torde finna, har vid denna punkt fogats en reservation, som går ut på avslag å Kungl. Maj:ts framställning i ifrågavarande avseende. Jag skall, trots tiden är långt framskriden, tillåta mig att med några ord motivera min ställning till detta avslagsyrkande.

Anslaget till den frivilliga skytterörelsen har ju under den tid som gått för varje år ökats, och i år kommer man med den betydliga ökningen av icke mindre än 105,000 kronor eller ifrån 975,000 kronor år 1914 till 1,080,000 kronor år 1915, och man motiverar detta därmed, att antalet anslagsberättigade skyttar beräknas bli 13,000 fler än föregående år. Jag vill då först uttala, i likhet med vad jag vid föregående riksdag tillät mig göra vid behandlingen av denna fråga, att jag har den åsikten, att man för dessa medel får en ur försvarssynpunkt mycket tvivelaktig valuta. Jag tror, att om man i sället använde dessa pengar för att sätta de värnpliktiga, under den tid de ligga inne i tjänstgöring, i tillfälle att lossa ett större antal skott, så skulle det vara till minst lika stort gagn, då ju i så fall övningarna åtminstone skedde under ledning av utbildad militär personal. Ty vad resultat tror herrarna man har att vänta, när det finns skyttegillen, där instruktörerna, som skola leda skjutövningarna, helt och hållet sakna militär utbildning, ja, äro så i saknad av sådan, att de aldrig i sitt liv exerceerat beväring? Det kan under sådana förhållanden icke annat än förvåna, att icke flera olyckshändelser inträffa än det verkligen gör på skjutbanorna vid skottlossningen, när en hel massa ungdomar och barn roa sig med skarp-skjutning under så ytterst bristfällig ledning, för att icke säga utan någon ledning alls. Nu motiverar utskottet sin framställning med

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande.
(Forts.)

den stora ökning i antalet skyttar, som beräknas skola tillkomma, nämligen från 135,000 år 1914 till 148,000 år 1915. Men det skulle vara intressant att veta, hur många procent av dessa skyttar som äro minderåriga. Jag vet nämligen alldeles säkert, att i många av våra skyttegillen skriver man in barn redan vid 9 och 10 års ålder. I den kommun jag tillhör, ehuru den kanske har en särställning, därför att skolläraren där är gilletts ordförande, har denne tagit sig friheten att inskriva alla gossar som komma till folkskolan som medlemmar i skyttegillet, och få de sålunda lossa sina 50 skott. Jag kan icke gilla detta, då jag anser, att skjutvapen i händerna på barn äro alldeles för farliga leksaker, som man icke skulle tillåta komma till användning, förrän barnen kommit till sådan ålder, att de åtminstone kunna hålla ett gevär. Jag har själv barn, och jag säger icke, att jag vill neka dem när de bliva stora och få förmågan att lossa skott, att vara medlemmar i ett skyttegille, men jag skall bara såsom exempel be att få nämna, att under den tid jag låg i riksdagen i fjol, lät den ordförande i skyttegillet, som jag nyss talade om, skriva in min gosse, som nyss fyllt 9 år, i detsamma, så att när jag kom hem, berättade man för mig, att han var medlem i skyttegillet och redan lossat sina 50 skott. Om han träffat tavlan vet jag icke. Jag tror icke heller, att det var huvudsaken, utan huvudsaken var nog, att skotten lossades, och att man sålunda skulle få större anslag. Det är ett sätt, som jag icke alls kan gilla.

Det är också en annan sak, som väckt min uppmärksamhet och jag vågar säga även min stora förvåning och det är, att man från statskyrkligt-prästerligt håll och visst annat religiöst håll aldrig hört talas om protester mot att skjutövningar, särskilt fältskjutövningar, få pågå på söndagar under tid, då allmän gudstjänst hålles. Väl har jag däremot hört, att från det hållet skarpa protester framförts, när man hållit annat än religiösa föredrag t. ex. politiska föredrag på söndagens förmiddag eller fråga exempelvis varit att förrätta val till riksdagens andra kammare. Då har man alltid haft stora betänkligheter. Jag vill dock härmed icke säga, att jag anser, att skjutövningar äro lämpliga för ett rätt sabbatsfirande.

Till sist en sak, som i denna fråga varit bidragande till, att jag kommit att yrka avslag. Det föreligger vid denna riksdag ett förslag om betydliga öknningar för försvarsändamål, öknningar så väl i avseende på kostnader som beträffande övningstiden, och även om icke Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende går igenom, utan det blir det liberala partiets förslag som segrar, så innebär även detta betydlig ökning både i fråga om kostnader och i fråga om övningstiden. Då jag, som sagt, mycket tvivlar på att dessa 1,080,000 kronor, som detta anslag gäller, ur försvarssynpunkt giva någon valuta, undrar jag, om man icke skulle kunna använda dessa medel på bättre sätt.

Om saken låge så, att det vore frågan om att minska övningstiden och minska kostnaderna, såsom i den socialdemokratiska motionen föreslås, då skulle jag kunna finna det vara berättigat, att man understödde kravet på detta anslag till den frivilliga skytterörelsen,

och då skulle jag ej yrka avslag på detsamma. Men då skulle jag ha yrkat, att anslaget beviljades under vissa förutsättningar, och dessa förutsättningar skulle egentligen varit tre, nämligen för det första, att kontrollen över de resp. skyttegillena skärptes betydligt, ty för närvarande är denna kontroll ofantligt svag, och för det andra, att till instruktörer, som ledde skjutövningarna, anställdes personer, som åtminstone hade någon fackmannamässig kunskap om, hur dessa övningar skulle bedrivas, och för det tredje, att en viss gräns sattes för den ålder, vid vilken man tilläts inträda i skyttegillena, så att man ej som nu helt enkelt plockar in en massa barn just i syfte att kunna visa ett stort antal medlemmar och få ett stort statsanslag. Som skytterörelsen nu är ordnad, måste jag — det få herrarna förlåta mig — beteckna den såsom endast ett folk- och barnnöje, och jag förstår mycket väl, att man från militärt håll, såsom jag hört, inte alls vill tillmätta dessa skyttegillan så stor betydelse för förkovrandet av skjutskickligheten.

Då tiden är långt framskriden, skall jag ej gå längre in på denna fråga, men som saken f. n. är ordnad, och då vi likväl ha att motse betydligt ökade kostnader för försvarsändamål, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts framställning i ifrågavarande punkt.

Vidare anförde:

Herr Sommelius: Herr talman! Redan förra året, då denna fråga var före, uttalade jag min tillfredsställelse över den ökning av antalet skyttar, som statistiken år för år utvisar, och jag har sedan dess ej ändrat min uppfattning i detta hänseende.

Nu vill jag gentemot den siste ärade talaren endast framhålla, att ingenting är fullkomligt här på jorden, och att naturligtvis i skytterörelsen liksom i all annan verksamhet, många missgrepp kunna äga rum, och att kanske händelser där kunna inträffa, som visa, att icke allt är just så som det borde vara, men i stort sett tror jag man kan vara nöjd med de resultat, som uppnåtts, och därför tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr E. A. Nilson i Örebro. Jag ber att här endast få yrka bifall till utskottets hemställan, men när jag det gör, vill jag, då på grund av den ärade talarens på Sörmlandsbanken anförande en och annan av kammarens ledamöter möjligen skulle kunnat få den uppfattningen, att anslaget utgår i förhållande till det antal skyttar, som finnes i föreningarna, oavsett huruvida de äga sådana kvalifikationer, att de berättiga till anslag eller ej, meddela kammaren, att så ingalunda är förhållandet. Anslaget utgår ej annat än i förhållande till det antal *anslagsberättigade* skyttar, som finnes i föreningarna. Om det följaktligen inom föreningarna finnas medlemmar, som med hänsyn

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 34. 5

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande.
(Forts.)

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande.
(Forts.)

till skjututbildningen ej äga nödiga kvalifikationer, erhålla föreningarna följaktligen icke något anslag för dessa.
Jag ville endast lämna denna upplysning och anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Efter det herr talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 55 och 56.

Lades till handlingarna.

Punkterna 57 och 58.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar biföllos av kammaren.

Punkterna 59 och 60.

Lades till handlingarna.

Punkten 61.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 62.

Lades till handlingarna.

Punkterna 63 och 64.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Föredrogos vart för sig särskilda utskottets nr 1 utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av åtskilliga kostnader för vissa nya byggnader vid armén;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av vissa förskottsvis utgivna medel;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ett vinterstall vid Norrlands artilleriregementes kasernetablissemang i Östersund m. m.; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ångpanneanläggning m. m. för Göta livgarde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Herr *Helger* avlämnade en motion, nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 145, angående omreglering av folkskoleinspektionen.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

§ 10.

Härefter föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 186, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i fråga om herr Steffens motion, nr 80, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn; och beslöt andra kammaren överlämna detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar i avseende å utgifterna för kapitalökning, i vad dessa angå statens vattenfallsverk;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående be- myndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja till statens kraft- verk hörande elektriska ledningsnät m. m.;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar i avseende å utgifterna för kapitalökning, i vad dessa angå under civildepartementet hörande utlåningsfonder;

nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverksproposi- tionen gjorda framställningar om ökning av fonden för befräm- jande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag för täc- kande av förvaltningskostnaderna för nämnda lånefond år 1915; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående över- förande av visst belopp till den i 19 § av lagen angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar den 4 juli 1910 om- förmälda fond;

lagutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 25 § i för- ordningen angående patent den 16 maj 1884, lag om ändrad lydelse av 4 och 16 §§ i lagen om skydd för varumärken den 5 juli 1884 samt lag om ändrad lydelse av 20 § i lagen om skydd för vissa mönster och modeller den 10 juli 1899;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för förbättring av folkskoleväsendet på landsbygden; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, angående herr Olaussons motion, nr 28, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i hittills tillämpat förfarande vid fastställande av taxor för färjnrättningar; och

nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om viss ändring i förordningen angående befäl å svenska handelsfartyg m. m. den 29 mars 1912.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Andersson</i> i Höckerum	under 2 dagar fr. o. m. den 10 juli,		
» <i>Hermelin</i>	» 3 » » » 9 »		
» <i>Bengtsson</i> i Göteborg	» den 11 juli,		
» <i>Olsson</i> i Broberg	» 2 dagar fr. o. m. den 9 juli,		
» <i>Eklund</i>	» 2 » » » 10 »		
» <i>Åkerlindh</i>	» 5 » » » 10 »		
» <i>Olofsson</i> i Digernäs	» 2 » » » 10 »		
» <i>Andersson</i> i Knäppinge	» 8 » » » 11 »		
» <i>Lundström</i> i Göteborg	» 6 » » » 11 »		
» <i>Stenudd</i>	» 7 » » » 11 »		
» <i>Rune</i>	» 5 » » » 11 »		
» <i>Dahlberg</i>	» 4 » » » 11 »		
» <i>Osberg</i>	» 4 » » » 11 »		
» <i>Olsson</i> i Löräng	» 6 » » » 10 »	och	
» <i>Jespersion</i>	» 2 » » » 10 »		

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.